

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาจัดลำดับหัวข้อดังนี้

- ๒.๑ ประเพณีการทอดกฐินในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- ๒.๒ การอนุรักษ์และเผยแผ่ประเพณีการทอดกฐินของชุมชน
- ๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ ประเพณีการทอดกฐินในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

การทอดกฐินเป็นประเพณีนิยมมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ด้วยคนไทยนับถือพระพุทธศาสนา ด้วยมีพุทธบัญญัติอนุญาตให้ภิกษุรับผ้ากฐินได้ จึงทำให้พุทธศาสนิกชนก็ตั้งใจจะอุปถัมภ์ การทอดกฐินจึงเป็นหน้าที่ชาวพุทธที่พึงกระทำ ถือว่าเป็นการบำเพ็ญกุศล เป็นทานพิเศษ ที่มีระยะเวลากำหนดเนื่องจากการทอดกฐินนั้น ๑ ปี กระทำได้เพียงชั่วระยะเวลา ๑ เดือน พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพุทธาอนุญาต ให้ภิกษุพร้อมใจกันมอบผ้าผืนใดผืนหนึ่งในสามผืน ให้แก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ผู้มีคุณสมบัติที่สมควรแก่การรับผ้ากฐิน และภิกษุผู้รับผ้ากฐินเป็นผู้ดำเนินการกรานกฐินในท่ามกลางระหว่างสงฆ์ หลังจากนั้นจะต้องประกาศให้คณะสงฆ์รับทราบเพื่ออนุโมทนา เมื่อคณะสงฆ์อนุโมทนาแล้ว พระภิกษุองค์ที่ครองจีวรมีสิทธิในผ้ากฐินผืนนั้น ชาวพุทธมีความเชื่อการทอดกฐินว่า จะได้อานิสงส์ยิ่งใหญ่ที่สุดที่จะประมาณมิได้เพราะเป็นกาลทานทำได้เฉพาะกาลผู้ที่ได้ทำบุญตามกาลย่อมสำเร็จลงได้ และได้ชื่อว่าได้ส่งเคราะห์พระสงฆ์ผู้จำพรรษา เป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้พระภิกษุสงฆ์ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบสืบต่อพระพุทธศาสนาและเป็นการสร้างสามัคคีธรรมให้เกิดแก่หมู่พุทธบริษัทที่จะช่วยกันปฏิสังขรณ์วัด

๒.๑.๑ ความเป็นมาและแนวความคิดการทอดกฐิน

๑ ความเป็นมาของกฐินก่อนพุทธกาล

เรื่องการทอดกฐินมีเรื่องเล่าว่า นรชีวะกฐินทานชาดก ที่มีผู้ศรัทธาในการทำบุญกฐินก่อนสมัยพุทธกาล ในคราวนั้นพระโพธิสัตว์ได้อุบัติในตระกูลเชื้อใจ ได้ชื่อว่า นรชีวะ เป็นผู้เลี้ยงมารดาอยู่ที่ตำบลหนึ่ง ใกล้เมืองหงสาวดี ที่บ้านนั้นมีคนอยู่ ๕ ตระกูล ซึ่งเป็นสหายกัน

คราวนั้นพระโพธิสัตว์ได้เที่ยวทำการรับจ้างเขาเลี้ยงชีพ ได้รับจ้างเฝ้าไร่ข้าวของ กุฎุมพินั้น ครั้นกาลนานมาพระโพธิสัตว์จึงตักเตือนนายกุฎุมพินว่า คนมั่งมีทรัพย์เหมือนเช่นตัวท่านนั้นหาได้ยาก ทานอันใดที่ผลมากกว่าทานควรพิจารณาทานนั้น ไว้ในพระศาสนาของพระปทุมุตตรสัมมาสัมพุทธเจ้า กุฎุมพินั้นจึงถามว่า ทานอะไรที่มีผลมากกว่าทานทั้งปวง พระโพธิสัตว์จึงตอบว่า ชื่อว่าทานอันบุคคลถวายแก่พระบรมศาสดานั้นแหละมีผลมากยิ่งนักหนา กุฎุมพินได้ฟังดังนั้นก็มิจิตโสมนัสสรรษาใคร่จะถวายผ้ากฐินทาน จึงจัดหาเครื่องสมณะบริวารมีฟูกหมอนอาทิ ซึ่งสมควรแก่พระสงฆ์ ครั้นแล้วก็ชักชวนสหาย ๔ คน เพื่อจะให้ทำกุศลด้วยกัน

เมื่อกลุ่มพีจัดผ้ากฐินกับบริวารเสร็จแล้ว จึงพร้อมด้วยนรชีวะ และบริวารของตน ช่วยกันขนออกไปที่วิหาร ถวายสมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ พระพุทธองค์ตรัสว่าบุคคลเหล่าใดปรารถนาความสุขให้แก่ตน ได้ถวายผ้ากฐินแล้ว บุคคลเหล่านั้นจะพ้นทุกข์ เมื่อละโลกนี้ไปแล้ว ก็จะได้ความสุขในเทพตามนุษย์ จะไม่ไปเกิดในอบายมีนรกเป็นต้น อันนี้เป็นผลแห่งการถวายผ้ากฐินดังนี้ นรชีวะกุนารนั้นได้เกิดมาเป็นพุทธองค์จากความศรัทธาของผู้ที่ประสงค์ทำบุญมีอานิสงส์ในการทำบุญกฐิน

๒. ความเป็นมาของกฐินในพุทธกาล

ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของกฐินในครั้งพุทธกาล คือในสมัยที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุมหาวิหารใกล้พระนครราชคฤห์ ในแคว้นมคธ กาลนั้น จีวรของพระอนุรุทธเถระเจ้าเก่าคร่ำคร่า ท่านจึงเที่ยวเสาะแสวงหาผ้าที่ชาวบ้านนำมาทิ้งไว้ตามกองขยะหรือกองหยากเยื่อ ตามสุสาน เป็นผ้าที่เขาใช้ห่อศพมาทิ้ง หรือตามต้นไม้ที่ผู้ที่มีความศรัทธานำมาทิ้งไว้ จึงเรียกว่า ผ้าบังสุกุล ที่ปัจจุบัน เรียกผ้าป่า แล้วท่านนำเอาผ้านั้นมาเย็บเป็นจีวรนุ่งห่มต่อไป

ครั้งนั้น นางชาลินีเทพธิดา ซึ่งในอดีตชาติเคยเป็นภรรยาที่ดีของพระอนุรุทธเถระ เมื่อได้ผ้าเห็นพระเถระเจ้าเที่ยวเสาะแสวงหาเศษผ้าที่เขาทิ้งไว้เพื่อมาเย็บเป็นจีวร จึงได้นำเอาผ้าเนื้อดีประณีต ๓ ผืน กว้าง ๔ ศอก ยาว ๑๓ ศอก มาเพื่อตั้งใจจะถวายพระเถระแบบผ้าบังสุกุล จึงนำไปวางในที่สมควรแล้วเอาเศษไม้ปกปิดไว้ เผยขายผ้าไว้เพื่อให้พระเถระเจ้าท่านสามารถมองเห็นได้

เมื่อพระเถระท่านได้ถือเอาผ้าเหล่านั้น ซึ่งถือว่าเพียงพอสำหรับการเย็บเป็นจีวรจึงบอกให้เพื่อนสหธรรมิกทั้งหลายให้มาร่วมกันจัดทำเป็นจีวร ในครั้งนั้น พระมหาสาวกมีพระมหากัสสปะ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ และพระอานนท์ ผู้ชำนาญในการตัดเย็บจีวรเป็นพิเศษได้มาประชุมกันทำจีวร เพื่อถวายพระอนุรุทธเถระอันเป็นกิจกรรมที่น่าสรรเสริญยิ่งนัก แม้องค์พระบรมศาสดาก็ทรงพระเมตตาเสด็จมาประทับเป็นองค์ประธาน ทั้งทรงรับธุระในการสนเข็มให้ด้วย พระเถระรูปใดด้ายหมด ก็ส่งเข็มถวายพระพุทธองค์ก็ทรงสนเข็มประทานเป็นที่เบิกบานใจของเหล่าพระภิกษุสงฆ์ที่เข้ามาร่วมทำจีวรทุกรูป ในที่สุด การตัดเย็บและย้อมจีวรก็สำเร็จด้วยดี ด้วยความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันแล้วร่วมมือกันถวายแก่พระอนุรุทธเถระเจ้า

พระธรรมกิตติวงศ์ ได้กล่าวว่า ในสมัย พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่วัดเชตวันเมืองสาวัตถี ตอนนั้นมีพระพุทธานุญาตให้พระภิกษุจำพรรษากันแล้วมีพระภิกษุชาวเมืองปาฐา ๓๐ รูป เดินทางไกลมาเพื่อเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ แต่พอมาถึงเมืองสาเกตซึ่งอยู่ห่างเมืองสาวัตถี ประมาณ ๙๖ กิโลเมตร (๖ โยชน์) ก็พอดีถึงวันเข้าพรรษาเสียก่อน จึงจำเป็นต้องเข้าพรรษา ณ เมืองสาเกตนั้นด้วยความไม่เต็มใจนัก จึงพอออกพรรษาแล้วก็รีบเดินทางไปเมืองสาวัตถีการเดินทางลำบากมาก นอกจากนั้นหนทางยังนองด้วยน้ำและโคลน ท่านเหล่านั้นจึงเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าทั้งจีวรที่เปรอะเปื้อนและขาดชำรุดในระหว่างเดินทาง ด้วยยังไม่มีพระพุทธานุญาตให้ใช้จีวรได้มากเกิน ๓ ผืน จึงไม่เปลี่ยนผ้าได้ พระพุทธองค์จึงมีพุทธานุญาตให้ภิกษุอยู่จำพรรษาแล้วรับผ้ากฐินที่ชาวบ้านจัดการถวายเพื่อเปลี่ยนผ้าไตรจีวรได้ ตั้งแต่นั้นมาจึงมีประเพณีการทำจีวรและการถวายจีวรกฐินกันขึ้น

สามารถ จันทร์สุรย์ กล่าวว่าเหตุอันที่มาของการกฐินนั้นมีอยู่ว่าในสมัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ในพระเชตวันวนาราม กรุงสาวัตถี ได้มี ภิกษุเมืองปาฐา จำนวน ๓๐ รูป ซึ่งล้วนแต่ถืออุตุคงวัตรทั้งสิ้น การถืออยู่ป่าเป็นวัตรต่างพากันเดินทางมาเฝ้าพระพุทธเจ้า ขณะนั้นใกล้

เข้าพรรษา แล้วจึงหยุดพักที่และเข้าพรรษาที่เมืองสาเกต ครั้นออกพรรษาแล้ว พระภิกษุก็ออกเดินทางลุลยโคลนมาถึงเมืองสาวัตถีเพื่อเข้าเฝ้าพระศาสดาตามที่ตั้งใจไว้สมเด็จพระศาสดาได้ทราบความเป็นอยู่ว่าล้วนครองจีวรที่เก่า จึงทรงอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลายรับผ้ากฐินในช่วงหลังออกพรรษา แล้วหนึ่งเดือนและทรงบัญญัติว่าผู้รับกฐินต้องเป็นผู้ฉลาดในพระธรรมวินัย ให้เป็นผู้รับกฐิน คือเป็นผู้กรานกฐิน^๑

ยรรยง ศรีวิริยาภรณ์ กล่าวว่า เหตุผลที่มีการกำหนดการทอดกฐินขึ้นมีเรื่องเล่าว่า ในสมัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ในพระเชตวันารามซึ่งเป็นพระอารามที่อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้สร้างถวายเป็นพุทธาวาสมีภิกษุชาวเมืองปาฐาจำนวน ๓๐ รูปล้วนแล้วแต่ทรงอุดมคติทั้งสิ้นพากันมาสู่เมืองสาวัตถีเดินทางไปเฝ้าพระศาสดาเมื่อเดินทางรอนแรมมานั้นใกล้ฤดูเข้าพรรษาแล้ว ซึ่งมีระยะห่างจากเมืองสาวัตถี ๖ โยชน์ เมื่อออกพรรษาจึงรีบมาเฝ้า ต้องฝ่าฝนลุลยโคลนมา สมเด็จพระศาสดาได้ตรัสถามถึงความเป็นอยู่ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าด้วยเหตุที่หนทางไกล เมื่อพระองค์ทรงเห็นความลำบากของพระภิกษุเช่นนั้นจึงมีพุทธบัญญัติให้พระภิกษุรับผ้ากฐินได้มีกำหนด ๑ เดือนนับตั้งแต่แรม ๑ ค่ำเดือนสิบเอ็ด ถึงวันเพ็ญเดือนสิบสอง พระภิกษุที่สามารถจำพรรษาได้ครบไตรมาสสามารถกรานกฐินได้ จึงเป็นประเพณีทอดกฐินกันต่อมา^๒

พุทธประสงค์ที่ให้มีการทอดกฐิน พอสรุปได้ ๓ ประการคือ

๑. เพื่อผ่อนคลายความลำบากของพระภิกษุในการใช้ผ้าจีวรและเป็นการสงเคราะห์ให้ได้รับประโยชน์ตามพระวินัยคืออานิสส พระพุทธองค์ได้ทรงพิจารณาเห็นความลำบากของภิกษุที่ใช้จีวรชุดเดียวโดยมิได้ผลัดเปลี่ยนจึงทรงพระอนุญาต

๒. เพื่อความสามัคคีแห่งสงฆ์ในสมัยก่อนหาผ้าได้ยาก ถ้าผ้ามีผู้ถวายผ้ายังไม่ได้ตัดเย็บภิกษุสงฆ์ต้องเย็บให้เป็นผ้าจีวรเพราะใช้เวลานานต้องอาศัยร่วมมือกันทำและต้องเสร็จในวันเดียวต้องอาศัยหมู่คณะยอมทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

๓. เพื่อทรงสืบทอดพุทธประเพณีพระพุทธเจ้าในอดีตกาลซึ่งมีอยู่ ๒๗ พระองค์ล้วนทรงบัญญัติให้มีการกรานกฐินมาก่อนแล้วเมื่อถึงองค์พระพุทธเจ้าองค์ที่ ๒๘ พระองค์ก็ทรงพิจารณาทรงเห็นตาม ทรงอนุญาตภิกษุที่จำพรรษาแล้วกรานกฐินได้

๓. การทอดกฐินในประเทศไทย

ประเพณีการทอดกฐิน ในประเทศไทยมีมาตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ดังปรากฏจากศิลาจารึกว่าคนในเมืองสุโขทัยนี้มักทาน มักทรงศีล เมื่อออกพรรษากธานกฐินเดือนหนึ่ง ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการทอดจุลกฐิน วิธีทอดจุลกฐินนี้ บางที่เป็นของหลวงทำในวันกลาง ๑๒ คือ ถ้าสืบรู้ว่าวัดไหนยังมิได้รับกฐินถึงวันกลางเดือน ๑๒ อันเป็นที่สิ้นสุดของพระบรมพุทธานุญาต ซึ่งพระสงฆ์จะรับกฐินได้ในป็นั้น จึงทำจุลกฐินไปทอด มูลเหตุของจุลกฐินเกิดจากการทอดกฐินวันสุดท้ายจึงต้องรับ

^๑ สามารถ จันทร์สุรย์, ประเพณีไทยในปัจจุบัน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ทิฆังเอ็ด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗๕.

^๒ ยรรยง ศรีวิริยาภรณ์, ประเพณีและวัฒนธรรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๘), หน้า ๗๓.

ทำให้หัน จุลกฐินเป็นกฐินที่สนุกเป็นการทำกฐินที่สามัคคี เพราะต้องตัดเย็บภายใน ๒๔ ชั่วโมง ปัจจุบันนี้หาทำได้ยาก^๓

การทอดกฐินในเมืองไทย ปัจจุบันแบ่งตามวัดที่จะไปทอด การทอดกฐินพบว่ามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี เมื่อต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ประเพณีทอดกฐินสืบทอดต่อมามีได้เลิกลาไป ซึ่งการทอดกฐินนี้ถือเป็นประเพณีปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนไม่ว่าประชาชน หรือแม้กระทั่งพระมหากษัตริย์ก็ได้ถือเป็นกิจที่ต้องปฏิบัติ^๔

พิธีการทอดกฐินแต่เดิมกระทำเช่นเดียวกับพิธีการอื่นๆ ของสงฆ์ คือมีหลายแบบหลายครู อาจารย์ ต่อมาครั้งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง รัชกาลที่ ๕ เมื่อได้ทรงสถาปนา วัดเบญจมบพิตรขึ้น ทรงปรารภจะให้มีพิธีการทุกอย่างของสงฆ์เป็นไปโดยถูกต้อง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้วางวิธีทอดกฐินเป็นแบบแผนขึ้น เพื่อให้วัดอื่นๆ กระทำตามได้ถูกต้อง แต่ประเพณีทอดกฐินนี้ ยังมีได้ใช้ทั่วถึงกันนักยังคงมีแบบอย่างที่แตกต่างกันไป ในเมืองไทยถือว่าการทอดกฐินเป็นราชพิธีอันหนึ่งซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงนำราษฎรให้บำเพ็ญกุศลในเรื่องนี้หรือพระราชทานให้ผู้หนึ่งผู้ใดทอดในนามของพระองค์^๕

พระครูสุขุมสังฆการกล่าวว่า ประวัติความเป็นมาของการทอดกฐินในเมืองไทยว่ากฐินได้ปรากฏขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัยรุ่งเรืองเป็นราชธานีราวพุทธศักราช ๑๘๒๐ พระมหากษัตริย์ผู้ทรงครองราชย์ในสมัยนั้นได้บำเพ็ญพระราชกุศลถวายกฐินเป็นพระราชพิธีตามลำดับ อิทธิพลของศาสนาประเพณีจึงดำรงคงอยู่สืบทอดตลอดมาตราบเท่าถึงปัจจุบัน^๖

สรุปความว่าในสมัยพุทธกาลเหตุที่มีการทอดกฐินเพื่อที่จะให้พระภิกษุได้ผลัดเปลี่ยนผ่านในความสะดวกในการปฏิบัติกิจของสงฆ์และเป็นการยากที่จะหาผ้าทำต้องอาศัยผู้มีศรัทธาที่ถวายด้วยความเมตตาพระพุทธร่องค์จึงอนุญาตให้รับกฐินได้หลังจากออกพรรษาแล้ว

๒.๑.๒ ความหมายของกฐิน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ท่านได้ให้ความหมายของ กฐิน ตามศัพท์แปลว่า ไม้สะดึง คือไม้แบบสำหรับซึ่งเพื่อตัดเย็บจีวร ซึ่งท่านได้อ้างถึงพระวินัยว่าใช้เป็นชื่อเรียก สังฆกรรมอย่างหนึ่ง ที่พระพุทธรเจ้าทรงอนุญาตแก่สงฆ์ผู้จำพรรษาแล้ว เพื่อแสดงออกซึ่งความสามัคคีของภิกษุที่ได้จำพรรษาอยู่ร่วมกันโดยให้พวกเขาร่วมใจกันยกผ้าผืนหนึ่งที่เกิดขึ้นแก่สงฆ์ ให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในหมู่พวกเขา ที่เป็นผู้มีสมบัติสมควร แล้วภิกษุนั้นนำผ้าที่ได้รับมอบไปทำเป็นจีวร ครั้นเสร็จแล้วภิกษุนั้นแจ้งให้ที่ประชุมสงฆ์ซึ่งได้มอบผ้าแก่เขานั้นทราบเพื่ออนุโมทนา ผ้ากฐินสงฆ์ผู้ประกอบกฐินกรรมต้องมีจำนวนภิกษุอย่างน้อย ๕ รูป^๗

^๓ วิมล จิโรจพันธุ์, **จริยธรรมกับชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๖.

^๔ ศิริวรรณ คุ่มไต้, **วันและประเพณีสำคัญ**, (กรุงเทพมหานคร : เดอะบุคส์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๙๒.

^๕ คณะราชครู, **ประเพณีไทย**, (กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕๐.

^๖ พระครูสุขุมสังฆการ, **กฐิน**, (ขอนแก่น : ขอนแก่นคลังนานาชาติธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๑๘.

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายกฐินว่า ผ้าพิเศษที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตแก่ภิกษุสงฆ์ เฉพาะกฐินกาล , ตามศัพท์แปลว่าไม้สะดึง คือ กรอบไม้สำหรับซึ่งผ้าที่จะเย็บเป็นจีวร,คำว่ากฐินนี้ใช้ ประกอบกับคำอื่นอันเนื่องด้วยพิธีกฐิน ผ้าถวายแก่ภิกษุสงฆ์ในพิธี^๘

กนกพร บุญอาจ ได้กล่าวว่า กฐิน หมายถึง ไม้สะดึง และเป็นผ้าสำหรับถวายแด่ พระภิกษุสงฆ์ที่อยู่จำพรรษา^๙

दनัย ไชโยธาได้ กล่าวว่า กฐิน เป็นคำบาลี แปลว่าไม้สะดึง หมายถึงไม้ที่เอามาทำโครง สำหรับซึ่งผ้าให้ตึงก่อนเพื่อเย็บตัดจีวร^{๑๐}

จักรพล พิมพการ ได้ให้ความหมายของกฐินว่า เป็นพิธีการทำบุญอย่างหนึ่งของชาวพุทธ โดยนำผ้าไปถวายพระภิกษุทั้งวัดที่จำพรรษาแล้ว กฐินมีอยู่ด้วยกันคือ เขตกฐิน ผ้ากฐิน บริวารกฐิน ทอดกฐิน กรานกฐิน อาณิสสีกฐิน^{๑๑}

สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้ให้ความหมายว่า กฐิน (นาม) คือไม้สะดึง ไม้แบบสำหรับเอาผ้า ลาดลงไปแล้วตัดผ้าตามไม้แบบนั้น แม้ในเวลาเย็บผ้าตามไม้แบบนั้นก็ไ้ เมื่อพันฤดูทำจีวรแล้ว ก็ร้อย ไม้แบบนั้นเก็บไว้ใช้อีกในปีต่อไป อีกความหมายหนึ่งคือ ชื่อของพิธีกรรมทางศาสนา คือการถวาย ผ้าประจำปีแก่พระสงฆ์ที่อยู่จำพรรษารอบ ๓ เดือน ฤดูกฐินนับตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึง วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ รวมระยะเวลา ๑ เดือน กล่าวคือฤดูฝนมี ๔ เดือน เป็นฤดูจำพรรษา ๓ เดือน ที่เหลืออีก ๑ เดือน เป็นฤดูถวายผ้ากฐิน เมื่อสงฆ์ได้รับผ้ากฐินแล้วจะต้องทำความตกลงกันว่า จะ ถวายแก่ภิกษุรูปใดก่อน ครั้นแล้วจึงช่วยกันทำให้เป็นจีวร ให้เสร็จในวันนั้น^{๑๒}

คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียงให้ความหมายว่า คำว่า กฐิน จัดเป็นสังฆกรรมอย่าง หนึ่ง๔ อย่างคือจัดเป็นญัตติทุติยกรรม แต่ตอนอปโลกน์ จัดเป็นอปโลกนกรรม ญัตติทุติยกรรม หมายถึง กรรมที่ทำการตั้งญัตติแล้ว สวดอนุสาวนาหนเดียว เพราะฉะนั้น คำว่า กฐิน จึงมีชื่อ ออกมาจากไม้สะดึงที่ลาดหรือกางออกเพื่อซึ่งเย็บจีวร พุฒให้เข้าใจง่ายๆไม้สะดึง ก็คือไม้แบบที่ใช้ สำหรับซึ่งเพื่อตัดเย็บจีวรนั่นเอง กฐินนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงอนุญาตไว้แก่ภิกษุสงฆ์ผู้อยู่ จำพรรษากว้นไตรมาส คือ ครบ ๓ เดือน เต็มบริบูรณ์แล้ว^{๑๓}

ศิริวรรณ คุ่มให้ ให้ความหมายของคำว่า กฐิน หมายถึง กรอบไม้สำหรับซึ่งผ้า หรือสะดึง นั้นเอง ซึ่งในพุทธกาลการทำจีวรให้ไปตามพุทธบัญญัตินั้นยากลำบากจึงต้องอาศัยไม้สะดึงที่ทำการ กรอบสำเร็จรูปเอาไว้แล้วในการทำจีวรเมื่อตัดเย็บแล้วก็ร้อยผ้าออกจากสะดึง แล้วเก็บไม้สะดึงไว้ใช้ใน โอกาสต่อไป^{๑๔}

^๘ ราชบัณฑิตยสถาน,พจนานุกรมบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ,(กรุงเทพมหานคร:นานมีบุ๊คส์ ,๒๕๕๑),หน้าที่ ๕.

^๙ กนกพร บุญอาจ,พจนานุกรมไทย,(อุดรธานี: สุริยา, ๒๕๕๑),หน้า ๕.

^{๑๐} ดนัย ไชโยธา ,พุทธพจนานุกรมศาสตร์,(กรุงเทพมหานคร:โอเดียนสโตร์,๒๕๔๓),หน้า ๑.

^{๑๑} จักรพล พิมพการ,พจนานุกรมพุทธศาสตร์,(กรุงเทพมหานคร: แสงดาว,๒๕๓๗),หน้า ๗.

^{๑๒} สุชีพ ปุญญานุภาพ,พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา),พิมพ์ครั้งที่ ๖,(กรุงเทพมหานคร: เรือน แก้วการพิมพ์,๒๕๓๕), หน้า ๔-๕.

^{๑๓} คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง,วินัยมูข,(กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง,๒๕๕๑), หน้า ๔๑.

^{๑๔} ศิริวรรณ คุ่มให้ , วันและประเพณีสำคัญ,(กรุงเทพมหานคร:เดอะบุ๊คส์,๒๕๔๒),หน้า ๑๙๐.

คณะราชครู ได้กล่าวถึงความหมายกฐินว่า กฐินเป็นภาษาบาลี แปลตามศัพท์ว่า กรอบไม้ สี่เหลี่ยมสำหรับซึ่งผ้าเย็บจีวรของพระภิกษุ กรอบไม้นี้เรียกตามภาษาชาวบ้านไทยว่า สะติง^{๑๕}

มนต์ ทองซัซ ให้ความหมายกฐิน แปลว่า สะติงหรือไม้ซึ่งสำหรับเย็บจีวรของภิกษุ ผ้ากฐิน คือผ้าที่กะ ตัดเย็บเป็นจีวร โดยใช้สะติงหรือไม้ซึ่งเป็นแบบ ผ้ากฐินจะต้องมีปริมาณมากพอที่จะทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งในสามผืน^{๑๖}

วิทย์ วิศทเวทย์ ได้ศึกษากฐิน ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คือ ผ้าที่ถวายพระซึ่งจำพรรษาแล้ว^{๑๗}

สรุปความว่า กฐินเป็นผ้าที่ทำถวายให้กับพระภิกษุที่จำพรรษาครบ๓ เดือนด้วยการทำจากกรอบไม้สะติงเพื่อเย็บเป็นจีวรเพื่อให้พระสงฆ์มีโอกาสผลัดเปลี่ยนผ้านุ่ง เป็นที่นิยมทำกันหลังจากออกพรรษาแล้ว

๒.๑.๓ ประเภทของกฐิน

การทอดกฐินเป็นการทำบุญที่แปลกกว่าการทำบุญวิธีอื่นหลายอย่างเช่นกฐินจำกัดประเภททาน คือต้องถวายเป็นสังฆทานอย่างเดียวนั้น จะเจาะจงถวายพระรูปหนึ่งรูปใดไม่ได้ และกฐินจำกัดกาลเวลา ต้องถวายในเวลาจำกัดภายใน ๒๙ วันนับแต่ออกพรรษาแล้ว กฐินจำกัดงาน คือพระที่รับต้องตัดเย็บและครองให้เสร็จภายในวันนั้น กฐินจำกัดของถวายคือต้องถวายเป็นจีวร หรือสบง สังฆาฏิ ผืนใด ผืนหนึ่ง กฐินจำกัดผู้รับ ต้องถวายพระที่จำพรรษาวัดนั้น มีจำนวนไม่น้อยกว่า ๕ รูป ต้องรับกฐินโดยพร้อมเพรียงกัน วัดหนึ่งๆจะรับกฐินได้เพียงครั้งเดียวใน ๑ ปี

การทอดกฐินในปัจจุบัน ถือว่าเป็นทานพิเศษ จัดเป็นกาลทานกำหนดเวลาปีหนึ่งทอดถวายได้เพียงครั้งเดียว และตามอรรถกถาฎีกาต่าง พอกำหนดได้ว่า ชนิดของกฐิน มี ๒ ลักษณะ คือ

๑.จุลกฐิน คือ อาศัยความเคร่งครัดเร่งด่วน การทำจีวร พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท จะละเลยมิได้ ถือเป็นสำคัญทุกฝ่ายต้องช่วยกันทำให้เสร็จภายในวันที่กำหนดวันหนึ่ง ต้องเย็บย้อมทำให้ถูกพระวินัยแล้วทอดเสร็จในวันนั้น

๒.มหากฐิน คืออาศัยปัจจัยไทยธรรมบิรารเครื่องกฐินจำนวนมากไม่รีบด่วนเพื่อจะได้ส่วนหนึ่งเป็นทุนบำรุงวัดเพื่อพัฒนาความเจริญ คือ ทำนวกกรรมบ้าง ซ่อมแซมบูรณะของเก่าบ้างทุกวันนี้เรียกกันว่ากฐินสามัคคี

ส่วนลักษณะการทอดกฐินนั้น พัน ดอกบัว ได้กล่าวว่า การทอดกฐินมี ๒ อย่าง ได้แก่

๑.มหากฐิน กฐินแบบที่ทอดกันตามวัดทั่วไป

๒.จุลกฐิน กฐินพิเศษที่จัดทำทุกอย่างให้เสร็จภายในวันเดียวจึงเรียกว่า จุลกฐิน แปลว่า กฐินที่มีเวลาน้อยจุลกฐินจึงทำได้ยากมากผู้ที่ทอดกฐินจะต้องมีबारมีมาก มีพวกพ้องมากใครทอดก็ได้บุญแรง เพราะต้องใช้ความเพียรพยายามมาก^{๑๘}

^{๑๕} คณะราชครู, ประเพณีไทย, (กรุงเทพมหานคร:เสริมวิทย์บรรณาการ,๒๕๔๐),หน้า๑๔๕.

^{๑๖} มนต์ ทองซัซ,๔ศาสนาสำคัญของโลกปัจจุบัน,พิมพ์ครั้งที่๑, (กรุงเทพมหานคร:โอเดียนส์โตร์,๒๕๓๐), หน้า ๙๑.

^{๑๗} วิทย์ วิศทเวทย์, พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร:อักษรเจริญทัศน์,๒๕๔๔), หน้า ๑๕๓.

นอกจากนี้ศิริวรรณ คุ่มไต้ กล่าวเกี่ยวกับลักษณะกฐินว่าการทอดกฐินถือว่าเป็นทานพิเศษ จัดเป็นกาลทาน คือ ทานที่มีระยะเวลากำหนด เนื่องจากการทอดกฐินนั้น ๑ ปี กระทำได้ครั้งเดียว การทอดกฐินจึงแบ่งเป็นสอง ลักษณะได้แก่

๑. มหากฐิน หมายถึง การทอดกฐินที่มีเวลามากในการเตรียมผ้ากฐิน พร้อมของบริวารต่างๆจำนวนมาก ซึ่งส่วนหนึ่งใช้สำหรับการทำนุบำรุงศาสนาให้คงอยู่ต่อไป

๒. จุลกฐิน หมายถึง การทอดกฐินที่มีเวลาจำกัดเพียง ๑ วันเท่านั้น และต้องทำทุกอย่างให้เสร็จภายในวันนั้น จุลกฐินเป็นการทอดที่อาศัยความสามัคคีของคนหมู่มากจึงจะสำเร็จ ด้วยมีเวลาจำกัด ปัจจุบันจึงไม่เป็นที่นิยมกันเท่าไร มีเพียงบางแห่งที่ต้องการอนุรักษ์ประเพณีอันงดงามอันนี้ไว้เท่านั้น^{๑๙} จุลกฐินถือเป็นงานใหญ่ ถือกันมาตั้งแต่สมัยโบราณว่ามีอานิสงส์มาก วิธีทำคือ ต้องไปเก็บฝ้ายมารอบเป็นด้าย ทอให้เสร็จเป็นผืนเดียวนำไปทอดในวันนั้น ต้องมีผู้ทำหลายคนช่วยกันทำเพราะเป็นการทำงานแข่งกับเวลา ปัจจุบันไม่ค่อยมีทำกัน^{๒๐}

ส.พรายน้อย ได้กล่าวว่าในปัจจุบันการทอดกฐินได้เปลี่ยนแปลงจากสมัยโบราณมากและปฏิบัติกันแบ่งเป็นสองอย่างคือ

๑.การทอดกฐินอย่างง่าย คือการนำผ้าที่สำเร็จแล้วไปถวายพระ วิธีทำกันอยู่โดยมากเรียกว่า มหากฐิน

๒.การทอดกฐินอย่างยากคือ การเก็บฝ้ายมาปั่นกรอ และสานทำเป็นเส้นด้ายทอเป็นผ้าตัดย้อมให้เสร็จในวันเดียว อย่างนี้เรียกว่าจุลกฐิน^{๒๑}

สามารถ จันทร์สุรย์กล่าวเกี่ยวกับลักษณะของกฐินว่าลักษณะการทอดกฐินมีลักษณะการทอดต่างกันคือ

๑.มหากฐิน ได้แก่ กฐินที่ราษฎรนำไปทอดที่วัดใดวัดหนึ่งที่ตนมีจิตศรัทธา ด้วยการนำผ้าองค์กฐินพร้อมทั้งสิ่งของอื่นๆที่เรียกว่าบริวารกฐินได้แก่ ปัจจัย ๔ มีเครื่องอาศัยของพระภิกษุสามเณร ผ้าไตรจีวร บริวารอื่น ๆ ตามความจำเป็น และกำลังศรัทธาของผู้ทอด นอกจากนี้เจ้าภาพผู้ทอดกฐินยังต้องเตรียมผ้าห่มพระประธานหนึ่งผืน เทียนสำหรับจุดขณะที่พระสวดพระปาฏิโมกข์อีก จำนวน ๒๔ เล่มมีธงผ้าสีขาวเขียนรูปพระเข้ หรือ ปลานางเหืองอก สำหรับปักหน้าวัด หรือตะขาบ เพื่อประกาศให้รู้่วัดดังกล่าวได้รับกฐินแล้ว

๒.จุลกฐินเป็นกฐินที่ไม่ค่อยจะมีการทอดบ่อยนัก เพราะมีความยุ่งยาก ที่ต้องทำด้วยความรีบเร่ง ผู้เป็นเจ้าภาพจะต้องมีผู้ช่วยเหลือจำนวนมากการทอดจุลกฐินมีข้อจำกัดว่าต้องเสร็จภายในวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ส่วนบริวารของจุลกฐินเหมือนกับมหากฐิน

๓.กฐินสามัคคี หมายถึงกฐินที่มีเจ้าภาพหลายคนร่วมกันจัด การเตรียมการมักจะตั้งเป็นคณะกรรมการมีหนังสือบอกบุญไปยังญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ผู้ที่รู้จักคุ้นเคยกัน ไปรวบรวมปัจจัยมา

^{๑๙} ฟั่น ดอกบัว, พระพุทธศาสนากับคนไทย, (กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๒), หน้า๒๖๙.

^{๒๐} ศิริวรรณ คุ่มไต้, วันและประเพณีสำคัญ, หน้า ๑๙๒.

^{๒๑} ธนาภิต, วันสำคัญไทย, พิมพ์ครั้งที่๑, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗๔.

^{๒๒} ส.พรายน้อย, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : สถาปนิกส์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖.

จัดเป็นองค์กฐินมีผ้าและบริวารกฐินอื่นๆ หากมีปัจจัยเหลือก็ถวายวัดไป เพื่อวัดจะได้นำไปใช้ในการก่อสร้างปฏิสังขรณ์ศาสนสถานต่างๆ เช่น ศาลา โบสถ์ เจดีย์ กุฏิ ซึ่งกฐินสามัคคีมักจะทอดที่วัดกำลังมีการก่อสร้างเพื่อสมทบทุนในการก่อสร้าง

๔. กฐินตกค้าง กฐินประเภทนี้บางทีก็เรียกว่า กฐินตก หรือ กฐินโจรเกิดขึ้นเนื่องจากมีวัดบางแห่งที่ยังไม่ได้มีผู้ไปทอดเป็นวัดตกค้าง เหตุที่เรียกว่ากฐินโจร เป็นเพราะไม่ได้บอกกล่าวล่วงหน้า การทอดกฐินตกค้างนี้เชื่อว่าได้อานิสงส์แรง ส่วนกฐินบริวารเหมือนกับกฐินอื่น^{๒๒}

การทอดกฐินที่ปฏิบัติกันในประเทศไทยนับแต่ครั้งสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี จนถึงปัจจุบันแยกเป็นประเภทใหญ่ได้ ๒ ประเภท คือ

๑. กฐินหลวง เป็นการทอดกฐินที่จัดขึ้นโดยฝ่ายบ้านเมือง โดยพระเจ้าแผ่นดินปกครองบ้านเมืองได้ทรงเอาเรื่องกฐินขึ้นเป็นราชพิธีเพื่อทรงบำเพ็ญเป็นการประจำ ปัจจุบันกฐินหลวงแบ่งเป็น

๑.๑ กฐินที่กำหนดเป็นราชพิธีเป็นกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เองเป็นประจำตามวัดที่สำคัญที่เรียกว่าวัดหลวง

๑.๒ กฐินต้นคือกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินได้ ณ วัดที่มีใช้วัดหลวงและมีได้เสด็จไปอย่างเป็นทางการ แต่เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนพระองค์และเป็นวัดที่ยังไม่เคยเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินมาก่อนเป็นวัดที่ประชาชนเลื่อมใสมาก

๑.๓ กฐินพระราชทาน คือกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานผ้าของหลวง แก่ผู้ที่กราบบังคมทูลขอพระราชทานเพื่อไปถวายยังวัดหลวงที่นอกเหนือได้จากวัดหลวงทั้ง ๑๖ วัด

๒. กฐินราษฎร์ คือ กฐินที่ประชาชนทั่วไปที่มีจิตศรัทธานำกฐินของตนไปทอดยังวัดต่างๆ ที่ไม่ใช่วัดหลวงมีชื่อเรียกแตกต่างกัน ตามลักษณะการทอด^{๒๓}

มนต์ ทองซัซ กล่าวว่า การทอดกฐินในปัจจุบันมี ๔ ชนิดคือ

๑. กฐินหลวง คือ กฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปทรงทอดด้วยพระองค์เอง หรือพระราชทานให้บุคคลอื่นนำไปทอด ณ พระอารามหลวง

๒. กฐินต้น คือ กฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปทรงทอดด้วยพระองค์เอง ณ วัดราษฎร์

๓. กฐินหลวงพระราชทาน คือกฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมอบหมายให้กระทรวง ทบวง กรม พระบรมวงศานุวงศ์ หรือ บุคคลใดบุคคลหนึ่ง นำไปทอด ณ พระอารามหลวง

๔. กฐินราษฎร์ คือ กฐินที่ประชาชนทั่วไปนำไปทอด ณ วัดราษฎร์^{๒๔}

พระครูสุชุมสังฆการ กล่าวถึงหารทอดกฐินซึ่งแบ่งตามผู้ถวาย ได้แก่

๑. กฐินราช หรือ กฐินต้น คือกฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชศรัทธาพระราชทานราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายผ้าพระกฐินเองตามวัดราษฎร์ที่ทรงพอพระราชหฤทัยหรือทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์นำไปทอดถวายแทน

^{๒๒} สามารถ จันทรสุรีย์, ประเพณีไทยในปัจจุบัน, หน้า ๑๗๗-๑๗๙.

^{๒๓} กรรณิ อัญชลี, ประเพณีไทยในปัจจุบัน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ทิพช้างเอื้อง, ๒๕๔๘)

หน้า ๑๗๖.

^{๒๔} มนต์ ทองซัซ, ๔ ศาสนาสำคัญของโลกปัจจุบัน, หน้า ๙๓.

๒. กฐินหลวง คือ พระกฐินที่พระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายเฉพาะพระอารามหลวงซึ่งพระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินไปทอดถวายเอง หรือทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใดองค์หนึ่งเสด็จแทนพระองค์

๓. กฐินพระราชทาน คือ กฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่หน่วยงาน เช่น กระทรวง ทบวง กรม ที่กราบบังคมทูลขอพระราชทานผ่านหน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งได้แก่กรมศาสนา หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ประสานงานให้กับผู้ทูลขอรับการพระราชทาน นำผ้าพระกฐินพร้อมทั้งบริวารพระกฐินไปทอดถวายพระอารามหลวง

๔. กฐินราษฎร์ คือ กฐินที่ญาติโยมพุทธบริษัทโดยทั่วไป จะเป็นส่วนบุคคล ครอบครัว วงศ์ตระกูล เป็นหน่วยงานส่วนรวมหลายส่วนมีจิตศรัทธาจัดเป็นกฐินสามัคคีนำไปทอดตามวัดต่างๆ ที่ไม่ใช่วัดหลวง^{๒๕}

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน

การบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินมีพระราชพิธี ๒ อย่างได้แก่

๑. พระกฐินหลวง หมายถึง พระกฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เอง หรือทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชวงศ์ องคมนตรี หรือบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งเสด็จไป หรือไปถวายแทนพระองค์ ตามหมายของสำนักพระราชวังกำหนด

๒. พระกฐินพระราชทาน หมายถึง พระกฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่กระทรวง ทบวงกรม องค์การ สโมสร สมาคม สถาบันหรือเอกชนผู้มีเกียรติ ซึ่งขอพระราชทานผ้าพระกฐิน เพื่อนำไปถวายตามพระอารามหลวง

พระราชประเพณีถวายผ้าพระกฐินนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เริ่มเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินตามพระอารามหลวง ในแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันแรม ๙ ค่ำ เดือน ๑๑ เสด็จพระราชดำเนินทั้งทางบก ทางเรือ วันละ ๒ วัด หรือ ๓ วัด ในสมัยก่อนประเพณีถวายผ้าพระกฐินเป็นงานใหญ่เสด็จฯ โดยกระบวนพยุหยาตราสถลมารค คือทรงพระราชยานตามถนน มีขบวนแห่เครื่องอิสริยยศ เครื่องสูง สังข์ แตร กลอง ชะคูเคียง มีอินทร์พรหมถือหอก ถือทวน ถือดาบ เชิญพระแสงต่างๆ เป็นขบวนราชอิสริยยศ แต่งกายไทยโบราณ

ในสมัยต่อมา เมื่อมีการจัดตั้งกองทหารแบบยุโรปขึ้น จึงมีการจัดให้มีกองทหารแบบใหม่เป็นขบวนหน้า และขบวนหลังตาม มีแตรวง ธงประจำกองนำหน้าทหารม้า ทหารราบทุกเหล่า ทหารปืนใหญ่ ทั้งหมดแต่งเครื่องแบบเต็มยศ แห่นาหน้าและตามเสด็จฯ และบางปีเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐิน ตั้งอยู่บนบุษบกเรือ มีเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับในเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ กระบวนเรืออิสริยยศ มีเรือคู่ชักเป็นรูปสัตว์ที่หัวเรือ เช่น รูปพญาวานร รูปอสูร มีสังข์ แตร มโหระทึก ปี่ กลองชนะ ประโคม มีศิลปินแห่เรือ และมีกระบวนเรือตั้ง เรือแซงเป็นต้น ทหารแต่งกายด้วยเครื่องแบบทหารแบบโบราณ สวมหมวกหูกกระต่าย หมวกทรงประพาส เมื่อเคลื่อนกระบวนเรือพยุหยาตราสถลมารคประจําเรือผ้าไตรจะเห่ตามบทประพันธ์กาพย์เห่เรือและจะมีฝีพายร้องรับเป็นต้นๆไป ต่อมาเมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นมากขึ้น จึงเปลี่ยนเป็นการเสด็จพระราชดำเนินโดยรถม้าพระที่นั่ง รถม้าพระที่นั่ง ไปถวายพระกฐินและบางปีก็พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้

^{๒๕} พระครูสุขุมสังฆการ, กฐิน, หน้า ๑๐.

กำหนดเป็นเสด็จพระราชดำเนินกระบวนพยุหยาตราสถลมารค บางปีก็กำหนดเสด็จฯ กระบวนพยุหยาตราสถลมารคตามโบราณราชประเพณี

ในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน โดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังวัดที่ ๑ ก่อน เสด็จพระราชดำเนินเข้าสู่พระอุโบสถเจ้าหน้าที่ศุภรัตน์จะทูลเกล้าฯ ถวายผ้าพระกฐินที่ประคองออกพระอุโบสถไป ทรงวางผ้าพระกฐินบนพานแว่นฟ้าหน้าอาสน์สงฆ์ ไกลที่นั่งเจ้าอาวาส แล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงนมัสการบูชาพระ ทรงกราบ ทรงหยิบผ้าห่มถวายพระประธาน พระราชทานแก่เจ้าหน้าที่ภูษามาลา เจ้าหน้าที่กองศาสนูปถัมภ์ กรมการศาสนา กราบบังคมทูลถวายรายงานจำนวนพระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัด ทรงหยิบผ้าไตรที่วางบนพานแว่นฟ้าพาตราหวางพระกรประนมพระหัตถ์ผินพระพักตร์ไปสู่พระประธาน ทรงกล่าวคำถวายผ้าพระกฐิน ทรงกล่าวคำถวายผ้าพระกฐินจบ ทรงวางผ้าไตรบนพานแว่นฟ้า ทรงประเคนเทียนปาติโมกข์แด่พระภิกษุรูปที่ ๒ พระสงฆ์กระทำกฐินตามพระวินัย ว่ารูปใดจะได้ครองผ้าพระกฐินในปีนี เมื่อได้พระรูปที่จะครองผ้ากฐินเรียบร้อยแล้ว พระรูปนั้นก็ออกไปครองผ้าพระกฐินในที่อันสมควร เมื่อครองผ้าพระกฐินเรียบร้อยแล้ว กลับมานั่งที่เดิม ต่อจากนั้น เลขาธิการกราบบังคมทูล แล้วเชิญพระราชกระแส ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชวงศ์ถวายเครื่องบริหารพระกฐินแด่พระภิกษุสงฆ์องค์ครองผ้าพระกฐิน พระราชวงศ์ผู้ที่ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นหัวหน้าถวายความเคารพ แล้วไปยังอาสน์สงฆ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหลังทักษิณทกพระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก เสด็จพระราชดำเนินกลับ

วิเคราะห์ถึงปรัชญาคติและศาสนคติในเรื่องพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน

พระราชาทรงเป็นใหญ่ในแว่นแคว้น ทรงเป็นพระประมุข ทรงเป็นพระบิดา ทรงเป็นผู้นำในกิจกรรมทั้งปวงที่สำคัญกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาหรือพระราชประเพณีทั้งปวงพระองค์ทรงเป็นประธาน ทรงเป็นผู้นำ ทรงเป็นตัวอย่างในทางสร้างเสริมทางจริยธรรม คุณธรรม ที่สร้างเสริมบุญบารมี ในด้านศาสนคติ อันเป็นคติในทางพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติและมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เมื่อพระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินเป็นประจำทุกปี สามารถกล่าวได้ว่า

๑. พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะนับถือพระพุทธศาสนาด้วยพระทัยแน่วแน่มั่นคง

๒. พระองค์ทรงยึดมั่นพระรัตนตรัย ว่าเป็นสรณะที่พึ่งอันประเสริฐ

๓. พระองค์ทรงรักษาพระราชประเพณีที่พระมหากษัตริย์ในอดีตทรงปฏิบัติสืบทอดกันมา ในระยะเวลาอันยาวนาน อันเป็นการสร้างกุศลตามเทศกาลในแต่ละปี

๔. พระองค์ทรงเป็นพระประมุขทรงเป็นประธาน ทรงเป็นพระบิดาของปวงชนชาวไทยใฝ่พระทัยในการทรงนำให้ปวงประชาทำบุญ สร้างความดีเพื่อความสุข ความสบายทางจิตวิญญาณ อันเป็นความสุขอย่างแท้จริง

๕. พระองค์ทรงเป็นสมมติเทพของปวงชนชาวไทย ทรงประทานความสุขแก่ราษฎร์

๖. พระองค์ทรงเป็นผู้นำ ตัวอย่างอันประเสริฐยิ่ง ในการจรรโลงส่งเสริมพระพุทธศาสนาตามพระราชจริยวัตรของพระมหากษัตริย์ราชาเจ้าในอดีตทรงปฏิบัติมา

สรุปความว่าประเภทของกฐินแบ่งตามประเพณีนิยมได้แก่มหากฐินที่มีขั้นตอนการเตรียมที่พร้อมและอยู่ในราชพิธีต่างๆและจุลกฐินเป็นกฐินที่ต้องรีบทำใช้เวลาเตรียมไม่มากและได้อานิสงส์แรง

๒.๑.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการทอดกฐิน

การทำบุญทอดกฐิน คือ งานทำผ้าพระศาสดาทรงอนุญาตผ่อนผันสิกขาบทบางประการเพื่อประโยชน์พิเศษและท่านแสดงอานิสงส์กฐินทรงยกกฐินทานขึ้นเป็น สังฆทาน ทรงสรรเสริญเป็นทานที่มีอานิสงส์มากกว่าทานที่ถวายแล้วแต่พระบรมศาสดาด้วยเหตุนี้กฐินทานจึงได้เป็นที่นิยมชมชอบของชาวพุทธ ผู้ทอดกฐินก็เท่ากับได้บูชาพระพุทธประสงค์และสงเคราะห์ภิกษุด้วยปัจจัยไทยธรรมถือว่าได้บุญมากมีอานิสงส์มาก

เมื่อศึกษาถึงผ้าที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้นำมาทำเป็นผ้ากฐิน มีพุทธานุญาตไว้ ๑๐ ประการ คือ

๑.ผ้าทำด้วยเปลือกไม้	๒.ผ้าฝ้าย
๓.ผ้าไหม	๔.ผ้าป่าน
๕.ผ้าแกมไหม	๖.ผ้าขนสัตว์
๗. ผ้าใหม่	๘.ผ้ากลางเก่ากลางใหม่
๙.ผ้าเปื้อนฝุ่น	๑๐.ผ้าที่หิ้งตามท้องตลาดมีผู้ศรัทธาถวาย

นอกจากนี้ยังได้กำหนดผ้าที่ไม่ควรทำกฐิน ๔ ประการคือ

- ๑.ผ้าที่พระภิกษุพูดแยมพรายหรือพูดเลียบเคียงให้เขาถวายตน
- ๒.ผ้าที่ผู้มีสิทธิเป็นเจ้าของไม่ใช่ยืมเขามา(ผ้าส่วนตัว)
- ๓.ผ้าที่เป็นสนธิคือผ้าที่พระภิกษุเก็บไว้ค้างคืนที่คฤหस्थ์เขาถวายแล้วภิกษุเก็บไว้นาน
- ๔.ผ้าที่เป็นอาบัตินิสสัคคียมีโทษตามพระวินัยภิกษุผู้เป็นเจ้าของผ้าต้องเสียสละ

คุณสมบัติของภิกษุผู้ควรได้รับกฐิน

สำหรับภิกษุผู้ควรได้รับกฐินต้องประกอบด้วยคุณธรรม ดังนี้

- ๑.เป็นปกติตตะภิกษุ คือ เป็นภิกษุไม่ต้องโทษ ไม่ต้องอาบัติ
- ๒.อยู่จำพรรษาวัดเดียวครบ ๓ เดือน
- ๓.พรรษาไม่ขาด

๔.มีจำนวนครบองค์สงฆ์ ๕ รูปขึ้นไปต่ำกว่า ๕ รูปรับกฐินไม่ได้กฐินเป็นสังฆกรรม

การถวายผ้ากฐินให้ทำเป็นสังฆกรรม คือ งานของสงฆ์ตั้งญัตติทุติยกรรมมอบให้ภิกษุผู้เห็นสมควรมีความสามารถในเรื่องบุญกรรม ๗ ประการ คือ

๑. ชักผ้า	๒.กะผ้า
๓.ตัดผ้า	๔.เนาผ้า
๕.เย็บผ้า	๖.ย้อมผ้า

๗.พินทุผ้า เป็นผู้ดำเนินการทอดกฐิน

ผ้ากฐินสามารถนำมาทำเป็นผ้าสำหรับพระสงฆ์ ดังนี้

๑. ผ้าสังฆาฏิ คือ ผ้าซ้อนห่มกันหนาว
๒. ผ้าอุตราสงค์ คือ ผ้าห่มคลุม
๓. ผ้าอังตราวาสก คือ ผ้านุ่ง

กฐินวิบัติ เพื่อความเข้าใจง่ายในกฐินอุทานคาถา พระพุทธองค์ทรงแสดงว่ากฐินไม่เป็นอันگران เพราะเหตุ เหล่านี้คือ

๑. ซีดผ้า	๒. ซักผ้า
๓. ตัดผ้า	๔. เนาผ้า
๕. เย็บตะเข็บผ้า	๖. ตัดลูกตุ้ม
๗. ตัดผ้ารังคัม	๘. ตัดอนุวาดด้านยาว
๙. ตัดอนุวาดด้านกว้าง	๑๐. เพิ่มผ้าด้าน
๑๑. ผ้าย้อมไม่ได้สีอย่างใดอย่างหนึ่ง	๑๒. ผ้าที่ได้มาจากการแย้มพราย
๑๓. ผ้าที่ขอคนอื่นเขามา	๑๔. ผ้าเป็นสันนิธิ
๑๕. ผ้าเป็นนิสสัคคีย์ เว้นจากการพินทุกับปะนอกจากจีวร๓ ผืน	
๑๖. ผ้าเว้นจากการตัดเองให้มีมณฑล มีชั้นตั้งแต่๕ ชั้นขึ้นไป	
๑๗. เว้นจากการกรานของบุคคล	
๑๘. ไม่กรานโดยชอบภิกษุอยู่นอกสีมาอนุโมทนาทั้งหมดเหล่านี้ถือว่าเป็นกฐินวิบัติ ไม่	

ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ

กฎเกณฑ์การเคาะกฐิน

หลักการกฐินเคาะมีว่า กฐินเคาะแล้ว หรือกฐินยังไม่เคาะมีหลักพิจารณา ดังนี้

๑. อาวาสปัลลิวุธ มีความกังวล ผูกใจที่จะอยู่ในวัดนั้น
๒. จีวรปัลลิวุธ มีความกังวล ในการทำจีวรนั้น

กฐินเคาะ เมื่อมีปัลลิวุธ(มีกังวล) ถ้ามีอยู่แม้แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ว่ากฐินยังไม่เคาะ ถ้ามณฑปปัลลิวุธทั้ง ๒ แล้วจึงถือว่ากฐินเคาะแล้ว

๒.๒ การอนุรักษ์และเผยแผ่ประเพณีการทอดกฐินของชุมชน

๒.๒.๑ ความหมายของประเพณีไทย

ศาสตราจารย์ พระยาอนุมานราชธน กล่าวว่า ประเพณี คือ ความประพฤติที่ชนหมู่หนึ่ง อยู่ในที่แห่งหนึ่ง ถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกันและสืบทอดต่อกันมานาน

อุทัย หิรัญโต กล่าวว่า ประเพณี คือแบบแผนของความประพฤติปฏิบัติ และกระทำที่ บุคคลในกลุ่มสังคมเดียวกันยึดถือปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

แปลก สนธิรักษ์ กล่าวว่า ประเพณี คือ ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับ ของส่วนรวม

สรุปว่า ประเพณี มีความหมายกว้างขวางจึงรวมหมายถึง ความเชื่อ ความคิดกระทำ ค่านิยม ทศนคติ ศีลธรรม ระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่างๆตลอดจนถึงการประกอบ พิธีในโอกาสต่างๆที่กระทำกันมาในอดีต ลักษณะสำคัญของประเพณี คือ สิ่ง que เชื่อถือปฏิบัติกันมา จนกลายเป็นแบบอย่างความคิดหรือการกระทำที่ได้สืบทอดกันมาและมีอิทธิพลจนถึงปัจจุบัน

การดำรงส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีไทย

วัฒนธรรมตามความหมาย คือ วิธีของคนในสังคมเป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจได้อย่างซาบซึ้งยอมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกันอันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพในชีวิตในสังคม

การรักษาการส่งเสริมและการพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีของไทยมีหลายรูปแบบ

๑. การสร้างสรรค์วัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือการดำเนินการให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การประดิษฐ์คิดค้นวิจัย
๒. การส่งเสริมสนับสนุน คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใดๆ ที่ช่วยที่ช่วยนักการบริหารวิชาการหรือผู้ประกอบการทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๓. การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ คือการจัดกิจกรรมหรือการดำเนินการเพื่อนำประเพณีวัฒนธรรมไปสู่มวลชนทุกรูปแบบ เช่นการจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่การจัดรายการโทรทัศน์ การใช้สื่อมวลชนต่างๆ
๔. การจัดบริการทางวัฒนธรรมคือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสสัมผัสให้มีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตามความเหมาะสมถูกต้อง
๕. การอนุรักษ์ ทำนุบำรุง และฟื้นฟูวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมเพื่อพิทักษ์มรดกที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจากอดีต ให้คงอยู่เพื่อประโยชน์การศึกษาค้นคว้าความเจริญทางวัฒนธรรมรวมถึงการสร้างศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์
๖. สร้างเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อแสดงความคิดเห็นให้ประชาชนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม
๗. การวัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาชนสามารถอ่านออกเขียนได้และสื่อความหมายอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดการไม่รู้หนังสือ โดยการบริหารการศึกษา การใช้หลักสูตร การพัฒนาบุคลากร การฝึกอบรมนักบริหารวิชาการ ศิลปิน

๒.๒.๒ ค่านิยมในประเพณีการทอดกฐิน

พระพุทธศาสนาสอนว่า ชีวิตคนจะดีหรือชั่ว ย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรม คือทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว เหมือนหว่านพืชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้นมีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติดังนี้

๒.๒.๑ อปัณณกปฏิบัติ

๒.๒.๒ บุญกิริยาวัตถุ ๓

๒.๒.๓ บุญกิริยาวัตถุ ๑๐

๒.๒.๑ อปัณณกปฏิบัติ^{๒๖} แปลว่า ข้อปฏิบัติไม่ผิด มี ๓ อย่าง คือ

๑. อินทรีย์สังวร สำรวมอินทรีย์ ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้ยินดียินร้ายในเวลาเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโผฏฐัพพะรู้ธรรมารมณ์ด้วยใจ

๒. โภชเน มัตตัญญูตา รู้จักการประมาณการกินอาหารแต่พอสมควร ไม่มากไม่น้อย

^{๒๖} อก. ตีก ๒๐/๑๔๒,

๓.ชาคริยานุโยค ประกอบด้วยความเพียร เพื่อชำระใจให้หมดจด ไม่เห็นแก่นอนมากนัก ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ได้ชื่อว่าเป็นคนไม่ประมาทเพราะมีสติควบคุมใจมิให้บาป มิให้อกุศลครอบงำจิตใจได้ในอารมณ์ด้วยอินทรีย์ทั้ง๖

๒.๒.๒ บุญกิริยาวัตถุ^{๒๗} แปลว่า เรื่องการบำเพ็ญบุญ เรื่องการทำความดี โดยมี ๓ อย่าง คือ

๑.ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน

๒.ศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล

๓.ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

การทำความดีโดยทั่วไปกล่าวคือการเสียสละ จะเป็นการเสียสละทรัพย์หรือวัตถุใดๆก็ได้และการรักษาศีล การเป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม โดยเว้นกายทุจริต วาจทุจริต และอบายมุขต่างๆตลอดจนการมีระเบียบวินัย การทำความดีอันที่๓ หมายถึงการอบรมจิตใจให้มีความสงบ สะอาดสว่าง ด้วยการปฏิบัติธรรม คือปฏิบัติกรรมฐานเพื่อพัฒนาจิตใจให้สงบจากกิเลส

๒.๒.๓ บุญกิริยาวัตถุ^{๒๘} ๑๐

การทำความดีโดยพิสดาร แบ่งออกเป็น ๑๐ อย่างได้แก่

๑.ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน

๒.ศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล

๓.ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

๔.อปจายนมัย บุญสำเร็จด้วยการประพาสถิลาถนแก่ผู้ใหญ่

๕.เวยยาวัจจมัย บุญสำเร็จด้วยการชวนช่วยในกิจการที่ชอบ

๖.ปัตติทานมัย บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ

๗.ปัตตานุโมทนามัย บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ

๘.ธัมมัสสวนมัย บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม

๙.ธัมมเทศนามัย บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม

๑๐.ทิฏฐุชุกัมม การทำความเห็นให้ตรง

๒.๒.๓ การส่งเสริมประเพณีการทอดกฐิน

พระพุทธศาสนาได้เจริญมั่นคงเป็นปึกแผ่นแพร่หลายเพราะพระองค์ทรงประกาศให้ปรากฏและมีพุทธสาวก พุทธบริษัททรงจำ นำมาบอกกล่าวสั่งสอนสืบต่อกันมา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สามารถดำเนินการทำได้คือ การแสดงธรรม หรือการเทศน์ การปาฐกถา ธรรมที่เป็นอุปการะแก่การส่งเสริมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้แก่

๑.องค์แห่งธรรมกถึก^{๒๙} ๕

^{๒๗} พุ.อิติปิโส ๒๕/๒๗๐ ,อง.อภฺรฺก.๒๓/๒๔๕

^{๒๘} ที.อ. ๓/๒๔๖, อภิธัมมัตถสังคหะ-๒๙

^{๒๙} อง. ปญจก, ๒๒/๒๐๕

ธรรมมกถิก แปลว่า นักเทศน์ คือผู้แสดงธรรม ผู้บอกธรรม ผู้สอนธรรมเพื่อการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ธรรมมกถิกที่ดีประกอบด้วยองค์คุณสมบัติต่อไปนี้

๑. อนุพุพพิกลี แสดงธรรมไปตามลำดับ ไม่ตัดลัดให้ขาดความ
 ๒. ปริยายทสสาวิ อ้างเหตุผลแนะนำให้ผู้ฟังเข้าใจ
 ๓. อนุทยต ปฏิกิจ ตั้งจิตเมตตาปรารถนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง
 ๔. น อามิสนโตร ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่อามิสหรือเห็นแก่ลาภ
 ๕. อุตตานญจ ปรณญ อนุปหจ ไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น คือไม่ยกเสียดสีผู้อื่น
- ผู้เป็นธรรมมกถิกพึงตั้งอยู่ในธรรม ๕ อย่างนี้ จึงจะได้ชื่อว่าเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยความบริสุทธิ์ใจ และเป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงยิ่งขึ้น

๒. กถาวัตร^{๓๐} ๑๐

กถาวัตร แปลว่า เรื่องที่ควรพูด ถ้อยคำที่ควรพูด ควรนำมาสนทนากันมี ๑๐ อย่าง ได้แก่

๑. อัปปิจจกถา ถ้อยคำที่ชักนำให้มีความปรารถนาน้อย
๒. สันตุฏฐิกถา ถ้อยคำที่ชักนำให้สันโดษยินดีด้วยปัจจัยตามมีตามได้
๓. ปวิเวกกถา ถ้อยคำที่ชักนำให้มีความสงัดกายสงัดใจ
๔. อสังสัคคกถา ถ้อยคำที่ชักนำไม่ให้คลุกคลีด้วยหมู่คณะ
๕. วิริยารัมภกถา ถ้อยคำที่ชักนำให้ปรารภความเพียร
๖. สีลกถา ถ้อยคำที่ชักนำให้ตั้งอยู่ในศีล
๗. สมาธิกถา ถ้อยคำที่ชักนำให้ทำใจให้สงบ
๘. ปัญญาภาวกถา ถ้อยคำที่ชักนำให้เกิดปัญญา
๙. วิมุตติกถา ถ้อยคำที่ชักนำให้ทำใจให้พ้นจากกิเลสและกองทุกข์
๑๐. วิมุตติญาณทัสสนกถา ถ้อยคำที่ชักนำให้เกิดความรู้ความเห็น ความที่ใจพ้นจากกิเลสและกองทุกข์

ในการพูดสนทนาการแสดงธรรม การสอน การเทศน์ หรือการปาฐกถา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสะอาดสว่างและสงบใจ ควรพูดแต่ถ้อยคำที่ดี การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะย่อมสัมฤทธิ์ผลพระพุทธศาสนาย่อมจะเจริญแพร่หลายและเป็นปึกแผ่นมั่นคง

๓. ฌัมมัสสวนานิสงส์^{๓๑} ๕

ฌัมมัสสวนานิสงส์ แปลว่า อานิสงส์แห่งการฟังธรรม ประโยชน์ของการฟังธรรม ผลที่รับจากการฟังธรรม มี ๕ อย่าง

๑. อสสุตฺ สุนาติ ผู้ฟังย่อมได้สิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
๒. สุตฺ ปริโยทเปติ สิ่งใดได้เคยฟังแล้วแต่ยังไม่เข้าใจชัดย่อมเข้าใจในสิ่งนั้นชัด

^{๓๐} อิง. ทสก. ๒๔/๑๓๘

^{๓๑} อิง. ปญจก. ๒๒/๒๗๖

๓. กงขั วิหนติ บรรเทาความสงสัยเสียได้

๔. ทิฏฐิ อุกิ โกรติ ทำความเห็นให้ถูกต้องได้

๕. จิตตมสฺส ปสฺสตี จิตของผู้ฟังย่อมผ่องใส

ผู้ฟังธรรม ฟังเทศน์ ฟังการบรรยาย ฟังปาฐกถา ย่อมได้อานิสงส์ ๕ อย่างนี้ และผู้แสดงธรรมก็ตั้งใจเป็นกุศล พยายามแสดงธรรม บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม ให้ผู้ฟังได้ฟังสิ่งใหม่ๆ สิ่งใดที่เห็นว่าผู้ฟังเคยฟังมาแล้ว แต่อาจไม่เข้าใจแจ่มแจ้งดี ก็อธิบายย้าให้ชัดเจน เมื่อผู้ฟังมีความสงสัยหรือปัญหา ก็พยายามชี้แจงให้มีความเห็นถูกต้อง มีความเข้าใจถูกต้อง มีความเข้าใจถูกต้อง ผู้ฟังได้รับความเข้าใจในการฟัง มีความเลื่อมใส มีจิตเบิกบานผ่องใสต่อการฟัง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็มีประสิทธิภาพ บรรลุจุดเป้าหมาย

๒.๒.๔ การสืบทอดประเพณีการทอดกฐิน

๑ แนวความคิดในการสืบทอด

การอนุรักษ์สำหรับผู้สนใจที่จะถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ปลูกฝังจิตสำนึกให้ทำกิจกรรมโครงการต่างเพื่อส่งเสริมพัฒนาสืบทอดการดูแลความเป็นเอกลักษณ์เอกภาพการสร้างองค์ความรู้ให้บริการทางการศึกษาข้อมูล การเก็บรักษา

๒ ขั้นตอนการสืบทอด

๒.๑ เป็นกระบวนการแรกของการอนุรักษ์ เพื่อศึกษาเรื่องราวข้อมูลเกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ การค้นคว้ารวบรวมประวัติความเป็นมา จากหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่บันทึกไว้ ในรูปของรายงาน ทะเบียน หนังสือประวัติ ข้อมูลเบื้องต้นส่วนหนึ่งรวมความถึงประโยชน์ใช้สอย และความผูกพันทางจิตใจของท้องถิ่น ซึ่งมีความสำคัญในการวางแผนอนุรักษ์

๒.๒ การอนุรักษ์ขั้นพื้นฐานเป็นขั้นตอนในการอนุรักษ์

๒.๒.๑ การดูแลรักษาสืบทอด การสืบทอดวัฒนธรรม การสืบทอดวัฒนธรรมไทย เป็นกระบวนการที่สำคัญ ที่จะดำรงไว้ซึ่งสิ่งที่ตั้งงามเป็นการเรียนรู้และฝึกฝนให้เห็นคุณค่าและการปลูกจิตสำนึกด้วยการอบรมสั่งสอนหรือการปฏิบัติมีวิธีการทำดังนี้

๑. การปลูกฝังค่านิยมที่ดีซึ่งเริ่มจากพ่อแม่ อบรมสั่งสอนลูก

๒. จัดการเรียนรู้ทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันในแต่ละสถาบันการศึกษาต่างๆ

๓. การสนับสนุนส่งเสริมโดยประสานงานจังหวัดหรือท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน ช่วยจัดงานฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีให้เป็นที่ยึดถือและเผยแพร่

๔. จัดกิจกรรมส่งเสริมโดยใช้การท่องเที่ยว

๕. การจัดงานเรื่องการแสดงออกของศิลปะพื้นบ้าน

๖. การเสนอข่าวเกี่ยวกับบุคคลที่ประพฤติดีเป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือผลงานการอนุรักษ์

๗. การส่งเสริมให้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์รวมแหล่งความรู้แขนงต่างๆมีส่วนในการช่วยปลูกฝังส่งเสริมประเพณีในรูปการเทศน์ การอบรมเรียนรู้ การเรียนการสอน

๒.๒.๒ ปกป้องคุ้มครอง

๒.๓ การส่งเสริมความมั่นคง^{๓๒}

๒.๓ การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนไทยทุกคนมีวิธีการ ดังนี้

๑. ศึกษา ค้นคว้า และการวิจัยวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งที่มีการรวบรวมไว้แล้วและยังไม่ได้ศึกษา เพื่อทราบความหมาย และความสำคัญของวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นมรดกของไทยอย่างถ่องแท้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เพื่อให้เห็นคุณค่า ทำให้เกิดการยอมรับ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ต่อไป

๒. ส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่นๆ อย่างเหมาะสม

๓. รณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญ ของวัฒนธรรม ว่าเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานการบริการความรู้ วิชาการ และทุนทรัพย์สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

๔. ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการใช้ศิลปะวัฒนธรรมที่เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน

๕. สร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้าง พัฒนา และการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติ และมีผลโดยตรงของความเป็นอยู่ของทุกคน

๖. จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ สามารถเลือกสรร ตัดสินใจ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตทั้งนี้สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นด้วย

๒.๒.๕ การศึกษาประเพณีการทอดกฐิน

ในการทอดกฐินนั้น ชาวพุทธต้องศึกษาทำความเข้าใจ ให้รู้ถึงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ซึ่งเป็นพุทธบัญญัติ เป็นการทำบุญตามกาล ในภาคอีสานเรียกว่าบุญประเพณีตามฮีตหรือจารีตประเพณี ปีหนึ่งทำได้เพียงเดือนเดียว เมื่อศึกษาขั้นตอนต่างๆ ให้เข้าใจแล้ว การอนุรักษ์สืบทอดก็เป็นเรื่องง่าย การทำบุญกฐินเริ่มตั้งแต่การจองกฐิน จนสุดท้ายคือการทอดกฐิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. การจองกฐิน

ธนาภิกขุ กล่าวว่าผู้มีศรัทธาจะนำกฐินไปทอด ณ วัดใด เมื่อเข้าฤดูเข้าพรรษาผู้มีศรัทธาในระหว่างเข้าพรรษา จะไปทอดกฐิน ณ วัดใดจะไปแจ้งความประสงค์ต่อเจ้าอาวาสวัดนั้น เพื่อที่ทางวัดจะประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน แต่ถ้ามีวัดนั้นเป็นวัดหลวง เมื่อมีผู้จองกฐิน ทายกจะต้อง

^{๓๒} สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, *แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานสำหรับพระสงฆ์*, (กรุงเทพมหานคร:อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓, ๖๕-๖๗.

ทำหนังสือแจ้งต่อกองสังฆการี กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ขอเป็นกฐินพระราชทาน เมื่อได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการแล้วจึงจะจองได้^{๓๓}

สำลี รักสุทธี กล่าวว่า การจองกฐินนั้นเป็นธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติกันมาและการที่จะมีผู้มาจองทับโดยมีไทยธรรมมากกว่าก็มีได้ถือกันว่าเป็นการเสียมารยาทถือว่าเป็นการสนุกสนานในการทำบุญและต่อมาถือเป็นกฐินสามัคคีที่ทำกันอยู่ทุกวันนี้^{๓๔}

บุญมี แทนแก้ว กล่าวว่า เมื่อถึงฤดูเข้าพรรษา ผู้มีศรัทธาจะนำผ้ากฐินไปทอดที่วัด ให้แจ้งความจำนงค์เจ้าอาวาส ปิดประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรให้ประชาชนได้ทราบทั่วกัน ถ้าจะนำกฐินไปทอดที่วัดหลวง ทายกหรือเจ้าภาพต้องทำหนังสือยื่นต่อกองสังฆการี กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ขอเป็นกฐินพระราชทาน เมื่อได้รับอนุญาตเป็นทางการแล้วจึงจองกฐินได้^{๓๕}

๒. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการทอดกฐิน

๑.วัดที่สามารถรับกฐินได้ต้องมีพระภิกษุมากกว่า ๔ รูปขึ้นไป คือต้องมีอย่างน้อย ๕ รูป จึงจะรับกฐินได้ และต้องเป็นพระภิกษุวัดนั้น ไม่สามารถให้พระภิกษุที่จำพรรษา ณ ที่อื่นมาร่วมงานได้

๒.การทอดกฐินต้องกระทำระหว่าง วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึง วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ หากเป็นวันก่อนหรือหลังจากนี้ไม่ถือว่าเป็นการทอดกฐิน

๓.ห้ามมิให้พระภิกษุเชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนนำกฐินมาทอดที่วัดของตน ทั้งด้วยทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งขอด้วยวาจา หรือหนังสือ ซึ่งการทำเช่นนี้ถือว่าผิดวินัย ทำให้ไม่ได้รับอานิสงส์จากการทอดกฐินในครั้งนั้น

๔.การถวายกฐินนั้นต้องไม่ตั้งใจถวายให้แก่พระภิกษุองค์ใดองค์หนึ่งโดยเฉพาะ แล้วแต่พระภิกษุผู้เป็นประธานจะจัดมอบให้แก่พระภิกษุรูปใด

สรุปว่าการจองกฐินผู้ที่เป็นเจ้าภาพต้องมีศรัทธาและบอกข่าวติดประกาศประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนและวัดได้ทราบว่าจะมีการทอดกฐินในวัดซึ่งพระภิกษุในวัดได้จำพรรษารอบ ๓ เดือน และมีพระภิกษุครบองค์ถวายกฐินได้และจัดเตรียมของที่จะมาถวายต่อไปอย่างสมบูรณ์

๓. การเตรียมการทอดกฐิน

ไพฑูรย์ ยิ้มทอง กล่าวว่า เมื่อจองกฐินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พร้อมมีกำหนดทอดกฐิน เจ้าภาพต้องเตรียมเครื่องกฐิน ได้แก่ ผ้ากฐิน และเครื่องบริวาร ตามศรัทธา ทางวัดแจ้งให้กรรมการทราบมีการร่วมแรงร่วมใจกันเตรียมงาน ปักธงชาติ ธงธรรมจักร และธงจระเข้ จัดเตรียมอาหารเพื่อถวายพระ และเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน^{๓๖}

ธีรานันท์ กล่าวว่า เมื่อจองกฐินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พร้อมมีกำหนดการทอดกฐิน เจ้าภาพต้องเตรียมเครื่องกฐิน ในรูปเสียงกลิ่นรสแต่เราสามารถออกจากรูปได้ด้วยการพิจารณาเห็นความเป็น

^{๓๓} ธนาภิต, ประเพณีพิธีมงคลและวันสำคัญของไทย, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก, ๒๕๓๙), หน้า ๑๐๔.

^{๓๔} สำลี รักสุทธี, ฮีตสิบสอง คลองสิบสี่ประเพณีของดีอีสาน, (กรุงเทพมหานคร : เอ็นที.พี.เพรส, ๒๕๔๔), หน้า๑๑๑.

^{๓๕} บุญมี แทนแก้ว, พิธีกรรมและประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล, หน้า๑๕๒.

^{๓๖} ไพฑูรย์ ยิ้มทอง, ศาสนพิธีทางพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : แม็ค, ๒๕๔๗), หน้า๑๕๗.

จริง ธงทั้งสามอย่างนี้สอนมนุษย์เรื่องความโลภความโกรธ ความหลง มนุษย์ต้องการออกจากพวก เหล่านี้ต้องทำความดีทำบุญที่ยิ่งใหญ่รู้หลักในการขจัด ด้วยการเสียสละ รู้รัก รู้ภัยมีความเมตตา กรุณาต่อกันจึงร่วมกันทำบุญแก่ ผ้ากฐิน ประกอบด้วย ผ้าไตรจีวร จำนวน ๓ ไตร คือ ไตรครอง และ คู่สวดองค์ละ ๑ ไตร และเป็นผ้าประณีตสมัยก่อนผู้มีศรัทธาต้องลงมือตัดเย็บเองย้อมเองด้วยเปลือก ไม้ สีธรรมชาติส่วนเครื่องบริขารคือสิ่งของปัจจัยไทยทานต่างๆ ที่เป็นของใช้สำหรับพระสงฆ์สามารถ นำมาถวายพร้อมกับผ้ากฐินได้ บริขารกฐินมีอยู่ ๘ ประการเรียกว่าอัฐบริขาร คือผ้าสังฆาฏิ ผ้าสบง ผ้าจีวร บาตร มีดโกน มีดตัดเล็บ เข็มเย็บผ้า ประคตเอว ผ้ากรองน้ำ ส่วนเครื่องไทยทานอื่นๆ มีอีก มากชาวอีสานนำไปทำทานในงานนี้ เช่น ผ้าห่ม รองเท้า^{๓๗}

การเตรียมการต่างๆในการทอดกฐิน

เมื่อได้เวลาตามที่กำหนดไว้ในกาจะทอดกฐินเรียบร้อยแล้ว เจ้าภาพที่มีศรัทธา กฐิน จะต้องจัดเตรียมเครื่องกฐินเอาไว้ครบถ้วนพร้อมทั้งเครื่องบริวารกฐินเช่น ผ้ากฐิน มีไตรจีวร พร้อม ด้วยอัฐบริขารอื่นตามศรัทธา เครื่องอัฐบริขารได้แก่ จีวร ๓ ผืน คือ สบง ผ้าห่ม ผ้าสังฆาฏิ บาตร มีด โกนพร้อมด้วยหินลับ กระจกกรองน้ำ ประคตเอว และกล่องเข็มด้วยด้าย สำหรับไตรจีวรจะเตรียม ไว้ถวายพระคู่สวดด้วยก็ได้

ทางวัดจะแจ้งเรื่องในการทอดกฐินให้คณะกรรมการวัดได้ทราบ ตลอดทั้งญาติโยม ทั้งหลายที่อุปถัมภ์วัด เพื่อให้ทราบในการกำหนดว่าจะทอดเมื่อไร ทั้งนี้ให้ท่านเหล่านั้นประกาศให้ ประชาชนได้ร่วมกาลทานทั้งร่างกายและแรงใจเพื่อจะได้ช่วยเหลือกิจการที่ถือว่าจำเป็นเพื่อมิให้งาน บกพร่องเสียหายตามสมควร เช่น จัดการ ต้อนรับแขกที่มาร่วมหรือเจ้าศรัทธา ก่อนที่จะถึงวันทอด ๑ วัน โบราณว่า วันสุกดิบ ผู้คนจะมาพร้อมกันที่วัด จัดสถานที่ตกแต่ง ทำความสะอาด ปักธงชาติ ธงธรรมจักร และธงระฆัง จัดเตรียมข้าวของเครื่องใช้ในการประกอบพิธี ตลอดทั้งอาหารถวาย พระภิกษุสงฆ์ สามเณร และเลี้ยงแขก เจ้าภาพไม่พุ่มเพื่อยไปในทางไม่เหมาะสมในการทำบุญทำ กุศล เพราะการทำบุญแล้วสบายใจ จึงควรทำบุญกุศลด้วยปัญญา ด้วยความฉลาด จึงเรียกว่าเป็น การกุศล เพราะแปลว่า ความฉลาด

๔.การตั้งองค์กฐิน

ทางด้านเจ้าภาพ เมื่อก่อนถึงวันทอดกฐิน ก็จัดเตรียมเครื่องกฐินไว้ให้พร้อม ตั้งองค์กฐิน ไว้ที่บ้านหรือสถานที่กำหนด เพื่อให้เพื่อนบ้านได้มีโอกาสร่วมอนุโมทนาและบริจาคร่วมบุญกุศล ครั้น ถึงวันสุกดิบ จึงจะแห่ขบวนกฐินไปตั้งที่วัดในตอนเย็น มีมหรสพเฉลิมฉลอง หรือบางแห่งอาจทำการ เฉลิมฉลองกันที่บ้านเจ้าภาพซึ่งเป็นที่ตั้งขององค์กฐิน แล้วในตอนเช้าทำพิธีทอด จึงแห่ไปที่วัด ในแห่ กฐินนี้ ทำได้ทั้งทางบก และทางน้ำหากบ้านหรือวัดอยู่ใกล้แม่น้ำ จะมีขบวนแห่เกิดเทิงกลองยาวเป็นที่ ครึกครื้น ในคืนวันสุกดิบ จะมีการนิมนต์พระมาสวดพุทธมนต์เป็นการฉลองกฐิน เสร็จแล้วจึงมี มหรสพสมโภชหรือการละเล่นของชาวบ้าน หากเป็นกฐินสามัคคี คือมีหลายเจ้าภาพ แยกกันตั้งองค์ กฐิน ณ บ้านของเจ้าภาพ ในวันรุ่งขึ้นจึงแห่มาทอดรวมกันที่วัด ทั้งนี้เพราะในแต่ละวัดจะรับกฐินได้ เพียงปีละครั้ง บางทีมีเจ้าภาพหลายรายยื่นความประสงค์จะจองกฐิน จึงต้องให้ร่วมกันทอดเป็นกฐิน สามัคคี

^{๓๗} ธีรานุโน, มงคลพิธีไทย, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า๑๔๓.

๕. กำหนดเขตในการทอดกฐิน

การทอดกฐินนั้นมีการกำหนด เขต คือระยะเวลา ในการทอดกฐิน เขตกฐิน มี ๒ อย่างคือ

๑.เขตกฐินตามปกติ ให้ระยะเวลา ๑ เดือน คือตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เป็นเขตที่ทรงอนุญาต ให้ภิกษุเสาะแสวงหาอดิเรกจิ๋ว เป็นระยะเวลาให้ภิกษุได้กรานกฐินและเป็นโอกาสที่ผู้มุ่งแสวงบุญได้ทำบุญทอดกฐิน

๒.เขตอาณิสสีกฐิน ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ ซึ่งรับช่วงระยะเวลาต่อเนื่องจากเขตกฐินปกติ หรือเขตอาณิสสการจำพรรษาถ้าภิกษุได้รับกฐินก็เป็นโอกาสได้ยกยอดอาณิสสพรรษาออกไปเป็นอาณิสสีกฐิน ๔ เดือนนับว่าเป็นระยะเวลาที่มีผลคุ้มครองตามพระวินัยโดยภิกษุได้รับการผ่อนปรนคือลดปฏิบัติตามพระวินัยบางข้อโดยไม่ต้องอาบัติ^{๓๘}

๖. ธงที่ใช้ในการทอดกฐิน

ธนาภิต ได้เล่าตำนานธงว่า เมื่อวัดใดจะมีการทอดกฐิน จะเห็นว่านอกจากธงชาติและธงธรรมจักรที่นำไปติดไว้ตามกำแพงวัดแล้ว จะมีธงจระเข้แขวนอยู่ด้วย ซึ่งมีตำนานความเป็นมา ๒ นัย คือ

๑.ในสมัยโบราณ การเดินทางต้องอาศัยการดูทิศทางจากดวงดาว เช่นในการเคลื่อนขบวนทัพในตอนจวนสว่าง ต้องอาศัยดาวจระเข้ซึ่งขึ้นในช่วงนั้นพอดี การทอดกฐินในสมัยโบราณเป็นงานใหญ่มีการระดมจัดท่ามาก บางที่ต้องไปทอด ณ วัดที่อยู่ไกลบ้าน ต้องอาศัยดูทิศทางจากดาวจระเข้ซึ่งพอขึ้นก็เริ่มเคลื่อนขบวนกฐินจะได้ไปสว่างที่วัดพอดี ต่อมาจึงมีผู้ที่คิดทำธงประดับองค์กฐินให้สวยงามรวมทั้งประดับบริเวณวัด จึงได้มีการจัดทำรูปจระเข้ขึ้น หวังให้เป็นเครื่องหมายว่าวัดนี้มีผู้จองหรือทอดกฐินแล้ว

๒.มีนิทานโบราณ ว่าเศรษฐีผู้หนึ่งเป็นคนขี้เหนียว ไม่เคยคิดทำบุญสร้างกุศล นำสมบัติไปฝังไว้ที่หน้าบ้าน ครั้นตายลงจึงไปเกิดเป็นจระเข้เผ่าสมบัติของตน ได้รับความทุกข์เวทนา จึงไปเข้าฝันภรรยาให้มาขุดสมบัติไปทำบุญกุศล ภรรยาจึงจัดให้มีการทอดกฐินขึ้น จระเข้เศรษฐีนั้นบังเกิดความยินดี ว่าตามขบวนเรือแห่องค์กฐินไป แต่ยังไม่ทันถึงวัดก็หมดแรงไปต่อไม่ไหว จึงบอกภรรยาให้วาดรูปจระเข้ใส่ธงไปแทน^{๓๙} การทอดกฐินมีสัญลักษณ์ที่สำคัญของการทอดกฐินซึ่งเรียกว่าธงกฐินถ้าเห็นสัญลักษณ์ นี้ถือว่าวัดนี้จะทอดกฐินและรับกฐินแล้วเพราะในปีหนึ่งวัดแต่ละวัดจะรับกฐินได้ครั้งเดียวได้แก่ ธงกฐินซึ่งมีรูปสัตว์อยู่ ๔ จำพวก เป็นสัญลักษณ์ รูปจระเข้ รูปตะขาบ รูปแมลงป่อง รูปนางกนิรี รูปจระเข้คาบดอกบัวที่มีรูปลักษณะนี้นักเพราะนักปราชญ์โบราณอีสานใช้แนะนำคน หรือสอนคน จะไม่ใช่วิธีบอกหรือสอนกันตรงๆมักจะใช้ปริศนาธรรม เช่น การใช้คำพูดในบทพญาหรืออีสานสุภาษิต สำหรับรูปสัตว์ต่างๆในธงกฐินนี้ท่านสอนว่าคนที่สามารถทำกฐินหรือเจ้าภาพกฐินได้ต้องเป็นคนจิตใจกว้างขวาง เหมือนนางวิสาข่าที่เป็นผู้ถวายกฐินคนแรกในพระพุทธศาสนา เป็นคนมีความเสียสละ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แม้กระทั่งสัตว์ที่มีพิษร้ายก็ร่วมทำบุญได้หรือการนำมาเปรียบเทียบของนักปราชญ์โบราณอีสานว่า

^{๓๘} พระครูสุขุมสังฆการ, กฐิน, หน้า ๑๖.

^{๓๙} ธนาภิต, ,วันสำคัญไทย, หน้า ๒๔๗.

ธงกฐินที่เป็นรูปจระเข้คาบดอกบัว หมายถึงความโลภซึ่งโดยปกติจะเข้าเป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำในบางช่วงขึ้นมาอนอ้าปากอยู่บนบกให้แมลงวันเข้ามาตอมอยู่ในปาก พอแมลงวันเข้าไปรวมกันหลายๆตัวเข้าจึงได้จับปากเอาแมลงวันเป็นอาหาร ท่านได้เปรียบเทียบกับคนเราที่มีความโลภไม่มีความรู้สึกสำนึกชั่วดี ทำถูกต้องหรือไม่ มีแต่จะเอาทำเดียว โดยไม่คำนึงถึงว่าได้มานั้นมีความสกปรกแปดเปื้อนด้วยความไม่ดีไม่งามคืออกุศล ผู้อื่นจะได้รับผลอย่างไรจากการกระทำของตนไม่ได้ใส่ใจ รูปธงจระเข้คาบดอกบัวท่านเปรียบเหมือนคนโลภที่กอบโกยผลประโยชน์อย่างเดียว

ธงกฐินที่เป็นรูปตะขาบ รูปแมลงป่อง หมายถึง ความโกรธ โดยธรรมชาติสัตว์ทั้งสองอย่างนี้มีพิษร้าย ถ้าใครได้โดนตะขาบและแมลงป่องต่อยจะเจ็บปวด แต่ความเจ็บปวดนั้นมียาแก้ให้หายได้ท่านได้เปรียบถึงโทษเพราะโทษเกิดขึ้นง่ายและรุนแรงแต่ก็หายง่าย เรียกว่าโกรธง่ายหายเร็ว โทษและความโกรธมีความเจ็บปวดและความเสียหายเป็นผล ดังนั้นธงกฐินรูปนี้จึงเปรียบเหมือนความโกรธและความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นแล้วสามารถรักษาหายได้เร็ว

ธงกฐินรูปนางกนิฐีถือดอกบัว หมายถึง ความหลงหรือโมหะ คนเรามีความหลงในรูปเสียงกลิ่นรสแต่เราสามารถออกจากนี้ได้ด้วยการพิจารณาเห็นความเป็นจริง ธงทั้งสามอย่างนี้สอนมนุษย์เรื่องความโลภความโกรธ ความหลง มนุษย์ต้องการออกจากพวกเหล่านี้ต้องทำความดีทำบุญที่ยิ่งใหญ่รู้หลักในการขจัด ด้วยการเสียสละ รู้รัก รู้ภัยมีความเมตตา กรุณาต่อกันจึงร่วมกันทำบุญกฐิน

๗. การกรานกฐิน

การกรานกฐิน คือ เมื่อมีผ้าเกิดขึ้นแก่สงฆ์ พอทำเป็นไตรจีวรผืนหนึ่งผืนใดสงฆ์พร้อมใจกันยกให้แก่ภิกษุรูปหนึ่งเพื่อประโยชน์แก่การทำงาน ภิกษุผู้ได้รับผ้าเอาไปทำเป็นจีวรแล้วเสร็จภายในวันนั้นแล้ว มาบอก แก่ภิกษุผู้ยกผ้านั้นให้เพื่ออนุโมทนา ภิกษุเหล่านั้นอนุโมทนา^{๔๐}

พิธีกรานกฐิน เป็นพิธีสงฆ์มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระภิกษุได้รับฉันทานุมัติจากคณะสงฆ์ให้ได้รับผ้ากฐินจะต้องนำไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งจะเป็นจีวร สบง สังฆาฏิ ทำการตัดเย็บ ย้อมให้เรียบร้อยแล้ว จึงให้สัญญาณเรียกประชุมกันในพระอุโบสถ พระภิกษุรูปที่ได้รับฉันทานุมัติให้รับผ้ากฐิน^{๔๑}

วิธีการกรานกฐินและญัตติพุทฺธิกรรมวาจาสำหรับกรานกฐิน พระสงฆ์ที่กรานกฐินคือภิกษุผู้ฉลาดสามารถประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติพุทฺธิกรรมวาจาว่าพระสงฆ์ที่เห็นด้วยกับคณะสงฆ์พึงให้กรานกฐินแก่พระภิกษุผู้นี้ให้สาธุ เรื่องกฐินที่ไม่สามารถกรานได้สาเหตุจาก

๑. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการเพียงมีรอยขีด
๒. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการเพียงชักผ้า
๓. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการเพียงกะผ้า
๔. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการเพียงเพียงตัดผ้า
๕. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการเพียงเนาผ้า
๖. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการเพียงเย็บผ้า

^{๔๐} คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เสียงเชียง, วินัยมุข, หน้า๔๗.

^{๔๑} บุญมี แทนแก้ว, พิธีกรรมและประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล, หน้า๑๕๕.

๗. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการเพียงทำลูกตุ้ม
๘. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการเพียงทำรังคัม
๙. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการเพียงติดผ้าอนุวาด
๑๐. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการเพียงติดผ้าอนุวาดด้านหน้า
๑๑. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการเพียงตามผ้า
๑๒. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยอาการเพียงย้อมผ้าเป็นสีหม่น
๑๓. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยผ้าที่ทำนิตได้มา
๑๔. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยผ้าที่พุดเลียบเคียงได้มา
๑๕. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยผ้าที่ย้อมเขามา
๑๖. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยผ้าที่เก็บไว้ค้างคืน
๑๗. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยผ้าที่เป็นนิสสัคคีย์
๑๘. กฐินไม่เป็นอันกรานด้วยผ้าที่ไม่ทำพินทุ
๑๙. กฐินไม่เป็นอันกรานเว้นจากสังฆาฏี
๒๐. กฐินไม่เป็นอันกรานเว้นจากอุตตราสงค์
๒๑. กฐินไม่เป็นอันกรานเว้นจากอันตรวาสก
๒๒. กฐินไม่เป็นอันกรานเว้นจากจีวรมีขัณฑ์ ๕ หรือเกิน ๕ ซึ่งตัดดีแล้วทำให้มีมณฑลเสร็จในวันนั้น
๒๓. กฐินไม่เป็นอันกรานเพราะเว้นจากบุคลกราน
๒๔. กฐินไม่เป็นอันกรานโดยชอบ ถ้าภิกษุผู้อยู่นอกสีมาอนุโมทนา กฐินนั้น

กฐินเป็นอันกรานเนื่องมาจาก

๑. กฐินเป็นอันกรานด้วยผ้าใหม่
๒. กฐินเป็นอันกรานด้วยผ้าเทียมใหม่
๓. กฐินเป็นอันกรานด้วยผ้าเก่า
๔. กฐินเป็นอันกรานด้วยผ้าบังสุกุล
๕. กฐินเป็นอันกรานด้วยผ้าที่ซื้อตามร้าน
๖. กฐินเป็นอันกรานด้วยผ้าที่ไม่ได้ทำนิตได้มา
๗. กฐินเป็นอันกรานด้วยผ้าที่ไม่ได้พุดเลียบเคียงได้มา
๘. กฐินเป็นอันกรานด้วยผ้าที่ไม่ได้ย้อมเขามา
๙. กฐินเป็นอันกรานด้วยผ้าที่ไม่ได้เก็บไว้ค้างคืน
๑๐. กฐินเป็นอันกรานด้วยผ้าที่ไม่เป็นนิสสัคคีย์
๑๑. กฐินเป็นอันกรานด้วยผ้าที่ทำพินทุ
๑๒. กฐินเป็นอันกรานด้วยสังฆาฏี
๑๓. กฐินเป็นอันกรานเว้นจากอุตตราสงค์
๑๔. กฐินเป็นอันกรานเว้นจากอันตรวาสก
๑๕. กฐินเป็นอันกรานเว้นจากจีวรมีขัณฑ์ ๕ หรือเกิน ๕ ซึ่งตัดดีแล้วทำให้มีมณฑล

เสร็จในวันนั้น

๑๖. กฐินเป็นอันกรานเพราะมีบุคคลกราน

๑๗. กฐินเป็นอันกรานโดยชอบ ถ้าภิกษุผู้อยู่ในสีมาอนุโมทนา กฐินนั้น

๘. การกล่าวคำถวายผ้ากฐิน

ในประเพณีการทอดกฐินนั้น พุทธศาสนิกชน นิยมที่จะกล่าวคำถวาย เพื่อเป็นการมอบให้แก่พระสงฆ์ คำถวายผ้ากฐินมี ๒ แบบ มีดังนี้

๑) คำถวายกฐินแบบที่ ๑ (แบบเก่า)

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า ๓ จบ) อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กฐินทูลสัง สังฆัสสะ โอนชยามะ ทุตติยัมปิ อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กฐินทูลสัง สังฆัสสะ โอนชยามะ ตุตติยัมปิ อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กฐินทูลสัง สังฆัสสะ โอนชยามะ ฯ

คำแปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ซึ่งผ้ากฐิน กับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์

แม้การบสอง ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ซึ่งผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์

แม้การบที่สาม ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์

" อิมัง ภันเต, สะปะริวารัง, กะฐินะจีวะระทูลสัง, สังฆัสสะ, โอนชยามะ, สาธุ โน ภันเต, สังโฆ, อิมัง สะปะริวารัง, กะฐินะทูลสัง, ปะฏิคคัณหาตุ, ปะฏิคคะเหตวา จะ, อิมินา ทูลเสนะกะฐินัง, อัตถะระตุ, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ "

คำแปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐินจีวร กับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย และ ครั้นรับแล้วขอจงกรานกฐินด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์ และ ความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสืบกาลนานเทอญ

๒) คำถวายกฐินแบบที่ ๒ (แบบใหม่)

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า ๓ จบ)

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทูลสัง สังฆัสสะ โอน ชยามะ

ทุตติยัมปิ อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทูลสัง สังฆัสสะ โอน ชยามะ

ตุตติยัมปิ อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทูลสัง สังฆัสสะ โอน ชยามะ

สาธุ โน ภันเต อิมัง สะปะริวารากะฐินะทูลสัง ปฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวารนี้แด่พระสงฆ์แม้การบสอง ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวารนี้แด่พระสงฆ์แม้การบสาม ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินกับบริวารนี้แด่พระสงฆ์ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับ ซึ่งผ้ากฐินทั้ง บริวารนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสืบกาลนานเทอญฯ

ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า ๓ จบ)

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณ ชะยามะ
 สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะภิกคัณหาคู
 ปะภิกคเหตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ
คำแปล ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐินกับทั้ง บริวารนี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์
 จงรับผ้ากฐินกับบริวารนี้ ครั้นนี้ รับแล้วจงกรานกฐินด้วยผ้าผืนนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่
 ข้าพเจ้าทั้งหลาย หลายสันกาลนานเทอญฯ

๙. การอุปโลภกฐิน

รูปที่ ๑

ผ้ากฐินทาน กับทั้งผ้าอาวาสสังสบริวารทั้งปวงนี้ เป็นของ..... พร้อมด้วย.....ผู้
 ประกอบด้วยศรัทธาอุตสาหะ พร้อมเพรียงกันนำมาถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ ผู้อยู่จำพรรษาถ้วนไตรมาส
 ในอาวาสนี้แล ผ้ากฐินทานนี้ เป็นของบริสุทธิ์ดุจเลื่อนลอยมาโดยนภากาศแล้วแลตกลงในที่ประชุม
 สงฆ์ จะได้จำเพาะเจาะจงลงว่า เป็นของภิกษุรูปใด รูปหนึ่งก็หามิได้ มีพระบรมพุทธานุญาตไว้ว่า ให้
 พระสงฆ์ทั้งปวงยอมอนุญาตให้แก่ภิกษุรูปหนึ่ง เพื่อจะทำซึ่งกฐินนัตถการกิจ ตามพระบรมพุทธานุญาต
 และมีคำพระอรธกถาจารย์ผู้รู้พระบรมพุทธานุญาตไว้ว่า ภิกษุรูปใดประกอบด้วยศีลสุตาธิ
 คุณ มีสติปัญญาสามารถ รู้ธรรม ๘ ประการ มีบุรพกิจเป็นต้น ภิกษุรูปนั้นจึงสมควรเพื่อจะทำซึ่ง
 กฐินนัตถการกิจ ตามพระบรมพุทธานุญาตได้

บัดนี้ พระสงฆ์ทั้งปวง จะเห็นสมควรแก่ภิกษุรูปใด จงพร้อมกันยอมอนุญาตให้แก่ภิกษุรูป
 นั้น เทอญ. (ไม่ต้องสาธุ)

รูปที่ ๒

ผ้ากฐินทาน กับทั้งผ้าอาวาสสังสบริวารทั้งปวงนี้ ข้าพเจ้าพิจารณาเห็นสมควรแก่.....เป็นผู้มี
 สติปัญญาสามารถ เพื่อกระทำกฐินนัตถการกิจให้ ถูกต้องตามพระบรมพุทธานุญาตได้ ถ้าพระภิกษุรูป
 ใดเห็นไม่สมควร จงทักท้วงขึ้นในท่ามกลางสงฆ์ (หยุดครครู่หนึ่ง) ถ้าเห็นสมควรแล้วไซ้ จงให้สัพท
 สัญญา สาธุการขึ้นให้พร้อมกัน เทอญ.(สาธุ พร้อมกัน)

กรรมวาจาสดให้ผ้ากฐิน

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ.

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ.

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ.

สุณาดู เม ภันเต สังโฆ,อิทัง สังฆัสสะ กะฐินะทุสสัง อุปันนัง,ยะทิ สังฆัสสะ ปัตตะกัลลัง,สังโฆ อิทัง
 สังฆัสสะ กะฐินะทุสสัง आयัสมะโต อิตถันนามัสสะ ทะเทยยะ,กะฐินัง อัตถะริตุง,เอสา ญัตติ.

สุณาดู เม ภันเต สังโฆ,อิทัง สังฆัสสะ กะฐินะทุสสัง อุปันนัง,สังโฆ อิมัง กะฐินะทุสสัง आयัสมะโต อิต
 ถันนามัสสะ เทติ,กะฐินัง อัตถะริตุง, ยัสสายัสมะโต ชะมะติ, อิมัสสะ กะฐินะทุสสะ, आयัสมะโต อิต
 ถันนามัสสะ ทานัง,กะฐินัง อัตถะริตุง,โส ตุน्हัสสะ,ยัสสะ นกชะมะติ,โส ภาเสยยะ.

ทินนัง อิทัง สังฆะนะ,กะฐินะทุสสัง आयัสมะโต อิตถันนามัสสะ กะฐินัง อัตถะริตุง,ชะมะติ สังฆัสสะ,
 ตัสมา ตุน्हี, เอวะเมตัง ธาระยามิ.

คำแปล ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผ้ากฐินผืนนี้เกิดขึ้นแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้ผ้ากฐินผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้เพื่อกรานกฐิน นี่เป็นญัตติ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผ้ากฐินผืนนี้เกิดขึ้นแล้วแก่สงฆ์ สงฆ์ให้ผ้ากฐินผืนนี้ แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อกรานกฐินการให้ผ้ากฐินผืนนี้ แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อกรานกฐิน ย่อมชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด ผ้ากฐินผืนนี้ สงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้เพื่อจะกรานกฐินย่อมชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่งอยู่ ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

(คำว่า อิตถันนามัสสะ ใช้เปลี่ยนตามชื่อของภิกษุผู้รับกฐิน เช่น ชันติธัมโม เปลี่ยนเป็น ชันติธัมมัสสะ ถ้าภิกษุนั้นอ่อนกว่าผู้สวด ต้องตัดอายุสัมะโต ออกเสีย แล้วเติมภิกษุโน ต่อท้ายคำ อิตถันนามัสสะ เช่น อายุสัมะโต อิตถันนามัสสะ เปลี่ยนเป็น อิตถันนามัสสะ ภิกษุโน)

๑๐.คำกรานกฐินและอนุโมทนากฐิน

ผ้าสังฆาฏิ อิมายะ สังฆาฏิยา กะฐินัง อัตถะรามิ.

ผ้าอุตตราสงค์ อิมานา อุตตราสังเณนะ กะฐินัง อัตถะรามิ.

ผ้าอังตราวาสก อิมานา อังตราวาสะเณนะ กะฐินัง อัตถะรามิ.

คำอนุโมทนากฐิน

อันภิกษุผู้กรานกฐินนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตตราสงค์เฉียงบ่า ประคองอัญชลี กล่าวอย่างนี้ว่า

“อัตถะตัง อาวุโส (ภันเต) สังฆัสสะ กะฐินัง,ธัมมิโก กะฐินัตถาโร, อะนุโมทะถะ.ท่านเจ้าข้า กฐินของสงฆ์กรานแล้ว การกรานกฐินเป็นธรรม ขอท่านทั้งหลาย อนุโมทนาเถิด.”

ภิกษุผู้อนุโมทนาเหล่านั้น พึงห่มผ้าอุตตราสงค์เฉียงบ่า ประคองอัญชลีกล่าวอย่างนี้ว่า

“อัตถะตัง ภันเต (อาวุโส) สังฆัสสะ กะฐินัง, ธัมมิโก กะฐินัตถาโร, อะนุโมทามะ. ผู้มีอายุ กฐินของสงฆ์กรานแล้ว การกรานกฐินเป็นธรรม เราทั้งหลาย อนุโมทนา.”

๒.๒.๖ การเผยแผ่ประเพณีการทอดกฐิน

๑.สร้างเสริมความเข้าใจให้ถูกต้องเกี่ยวกับวัฒนธรรมความสำคัญของวัฒนธรรม และผลของการพัฒนาวัฒนธรรมให้เกิดเป็นที่ยอมรับมีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมความรู้ด้านข่าวสารข้อมูลเกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่า เผยแพร่ความรู้ในรูปแบบสื่อประเภทต่างๆ เช่นเอกสารการประชุมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

๒.สนับสนุนความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่สามารถจัดได้หลายรูปแบบ

๓.ส่งเสริมองค์การชุมชน ปรับกระบวนการเรียนรู้แบบเชื่อมโยง เป็นผู้ปฏิบัติที่ดีชุมชนเข้มแข็งเกิดความซาบซึ้งภายในสัมผัสได้สามารถทำได้ทันทีการศึกษาเป็นเครื่องส่งเสริมให้ชุมชนเข้าร่วมงานเพื่อบริการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษา พัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ควบคู่การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น

๔.ส่งเสริมการวิจัย พัฒนางานร่วมกันสร้างสรรค์ประยุกต์ใช้เผยแพร่ความรู้ผสมผสานภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมเพื่อการยั่งยืน ปลูกฝังค่านิยมคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในวิถีชีวิต

๒.๒.๗ ทศนคติของชาวพุทธต่ออานิสงส์การทอดกฐิน

๑.อานิสงส์ของการทอดกฐิน

กฐินทานมีผลานิสงส์อันยิ่งใหญ่จะนับประมาณค่ามิได้ ทั้งจะให้บุคคลผู้บริจาคสิ้นจากทุกข์ภัย พ้นจากความพินิตและยากจนขัดสนจนได้ล่วงถึงพระอมตมหานิพพานในอวสานชาติที่สุด จึงสมควรที่พุทธศาสนิกชนทั้งปวง จะพร้อมใจกันประกอบตามประเพณีการทอดกฐินนี้ ซึ่งนอกจากจะได้บำเพ็ญกุศลอันมีผลานิสงส์ยากยิ่งแล้ว ยังได้ชื่อว่า ได้รับความประเพณีที่บรรพบุรุษของเราได้กระทำกัน มาจนถึงพวกเราเหล่าลูกหลานทุกวันนี้ และยังได้ชื่อว่าช่วยกันดำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาประจำชาติไทยของเราให้ดำรงอยู่ตลอดกาลครบห้าพันปี ซึ่งเป็นอายุของพระพุทธศาสนา และการบำเพ็ญบุญทอดกฐินนี้เป็นทานวัตร คือมีกำหนดกาลเวลาหนึ่งเดือนนับแต่ออกพรรษาเมื่อพ้นกำหนดนี้ก็หมดโอกาสที่จะทำเพราะพระพรหมพุทธบัญญัติกำหนดเวลาไว้ให้เพียงเท่านี้

ประไพ ศรีธัญรัตน์ กล่าวถึงความหมายของคำว่า อานิสงส์ มีความหมาย ๓ ประการคือ

๑. ชมเชย หมายความว่า ความดีต่างๆ ที่บุคคลได้จากการกระทำไว้ จะต้องได้รับผลของความดีตอบสนอง ส่วนผู้อื่นเมื่อเห็นบุคคลนั้นได้รับความสุขความเจริญก็พากันยกย่องชมเชยว่าเป็นผู้มีบุญ

๒. เบียดเบียน หมายความว่า ผลของความดีต่างๆ ที่บุคคลได้กระทำไว้แล้ว จะไปทำหน้าที่เบียดเบียน ผลของความชั่วที่ได้เคยกระทำไว้แล้วให้ตกไปไม่มีโอกาสให้ผลและยังสามารถป้องกันผู้กระทำความผิดนั้นไม่ให้ตกไปในทางที่ชั่ว

๓. ไหลออกเป็นนิตย์ หมายความว่า ความดีต่างๆ ที่บุคคลได้กระทำแล้ว ย่อมให้ผลที่ดีตอบสนองอยู่เป็นนิตย์ และจะนำไปสู่ผลอันสูงสุดที่เหล่ามนุษย์ เทวดาพรหมปรารถนายิ่งนักคือ การบรรลุมรรคผล นิพพานนั่นเอง^{๔๒}

๒. อานิสงส์ของผู้ถวายกฐิน

การทำบุญกฐินถือเป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวอีสานที่นับถือพุทธศาสนาและพุทธศาสนิกทั่วไปเพราะการทำบุญมีการเสียสละปัจจัยที่หามาด้วยความเพียรพยายามของเจ้าภาพการถวายกฐินมีอานิสงส์แรงตามบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ คือ

๑. ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน

๒. ศลิมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล

๓. ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

๔. อปจายนมัย บุญสำเร็จด้วยการอ่อนน้อมถ่อมตน

๕. เวยยาวัจจมัย บุญสำเร็จด้วยการช่วยเหลือกิจการอันเป็นกุศล

๖. ปัตติทานมัย บุญสำเร็จด้วยการแบ่งส่วนบุญให้แก่ผู้อื่น

๗. ปิตตานโมทนามัย บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญของผู้อื่น การแสดงความยินดี

๘. รัมมัสสวนมัย บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม

๙. รัมมเทศนามัย บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม สอนวิชาการทางโลกด้วย ความเมตตา

^{๔๒} ประไพ ศรีธัญรัตน์, ทาน อานิสงส์การทอดกฐิน, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองวิริยะพัฒนาโรงพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๒๗.

๑๐.บุญสำเร็จด้วยการทำความเห็นให้ถูกต้องตามความเป็นจริงในเรื่องราวของกรรมและผลของกรรม^{๔๓}

อานิสงส์ที่ได้รับสำหรับผู้ทอดกฐินตามกาลคือจะได้รับการยกย่องชมเชยว่าเป็นผู้มีบุญมากมีจิตใจผ่องใสไม่เศร้าหมอง ครั้นเมื่อละจากโลกนี้ไปจะเกิดในเทวโลกเสวยสมบัติอันเป็นทิพย์ตลอดกาลเมื่อเกิดเป็นมนุษย์จะมีรูปร่างงดงามเป็นสง่าท่าเกรงขามเกิดอยู่ในตระกูลสูงศักดิ์ มีทรัพย์สมบัติมากมีผู้ยกย่องสรรเสริญเคารพบูชา อุดมด้วยชื่อเสียงอันดี กุศลนี้จะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ได้สมดังปรารถนา^{๔๔}

ผู้ถวายได้รับบุญคือเป็นผู้ที่ขจัดกิเลส ความโลภมีจิตผ่องใส เป็นผู้มั่งคั่งในทางทรัพย์สินมีโภคทรัพย์ มีความเจริญในหน้าที่การงาน เป็นผู้อันเป็นที่รักของเทวดา และมิตรเพื่อนบ้าน มีผิวพรรณงาม เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปได้เป็นผู้ส่งเสริมพระพุทธศาสนาตั้งมั่นในคุณงามความดี มีจริยธรรมเมื่อละโลกนี้ไปแล้วได้บังเกิดในสุคติโลกสวรรค์

ชมรมผู้รักบุญได้กล่าวถึงอานิสงส์ของผู้ทอดกฐินว่า

๑.บารมีเต็มเปี่ยม หากเกิดเป็นชายและได้เจอพระพุทธเจ้า จะได้รับประทานการบวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา คือพระพุทธเจ้าทรงบวชให้

๒.เมื่อบารมีเต็มเปี่ยม หากเกิดเป็นหญิง ก็จะได้ครอบครองเครื่องประดับอันสูงค่าที่สุดในยุคนั้น

๓.จะมีผิวพรรณวรรณะงดงาม สว่างผ่องใส

๔.จะเป็นผู้ที่ได้ครอบครองเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มอันประณีต งดงามสง่า ถูกอกถูกใจ

๕.หากชาติใดพลั้งพลาดวิบากกรรมส่งผลให้ไปเกิดเป็นสัตว์ก็จะเป็นสัตว์ที่มีขนงามได้แก่ นกยูง

๖.จะได้ทรัพย์สมบัติตามกาล เพราะทำบุญตามกาล เช่น หากปลูกผลไม้จะได้ไปผลผลิตจำนวนมาก เพื่อให้ได้ใช้กิน ใช้ประโยชน์ตรงตามฤดูกาลนั้นๆ หรือได้สมบัติ ของไปขวัญ ของกำนัลตรงตามกาลเช่น วันเกิด วันครบรอบพิเศษต่างๆ

๗.การถวายกฐินจัดเป็นสังฆทาน คือทานที่ถวายไม่เฉพาะเจาะจงกับภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งถือว่าได้บุญมากกว่าการถวายทานกับพระพุทธเจ้า ๑ พระองค์

๘.ทรัพย์สมบัติที่เกื้อกูลต่อการบรรลุมรรคผลนิพพานก็จะมาบังเกิดกับเรง่ายๆ

๙.จะเป็นผู้มีจิตแช่มชื่น บริสุทธิ์ผ่องใสอยู่เสมอ จิตใจตั้งมั่นเป็นสมาธิ และเข้าถึงธรรมจนบรรลุมรรคผลนิพพานและไปถึงที่สุดแห่งธรรมได้โดยง่าย^{๔๕}

^{๔๓} ประไพ ศรีธัญรัตน์, ทาน อานิสงส์การทอดกฐิน, หน้า ๑๔.

^{๔๔} ประไพ ศรีธัญรัตน์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑.

^{๔๕} ชมรมผู้รักบุญ, รวบรวมจัดพิมพ์เพราะอานุภาพบุญกฐินจัดให้, (กรุงเทพมหานคร: เอส.เอ็ม.เค.พรินต์ติ้ง, ๒๕๕๕), หน้า ๕๓.

๓. อานิสงส์ของผู้รับกฐิน

ส.ธรรมกถึก กล่าวว่า ภิกษุผู้กรานกฐินแล้วได้อานิสงส์ ๕ ประการคือ

๑.อะนันทะจาโร เทียวไปในละแวกบ้านโดยไม่ต้องอาบัติน้ำด้วยจาริตสิกขาบท

๒.สะมาทานะจาโร เทียวไปโดยไม่ต้องถือเอาไตรจีวรไปครบทั้งชุดก็ได้ โดยมีต้องอาบัติน้ำด้วยทุติยกฐินสิกขาบท

๓.คณะโภชนะนัง ฉนคณะโภชนะได้โดยไม่ต้องอาบัติน้ำด้วยคณะโภชนะ และปรับปรโภชนะทั้งสองสิกขาบท

๔.ยวาทะถะจีระรัง เก็บเอาไตรจีวรไว้ได้โดยที่ยังมิได้วิกัป และอธิฐานโดยไม่ต้องอาบัติน้ำด้วยปฐมกฐินสิกขาบท

๕.โยจะตถะ จีระรูปาโท โส เนสัง ะวิสสะติ จีวรลาภอันใด ที่เกิดขึ้นมีขึ้นในอาวาสนั้นจักเป็นของภิกษุทั้งหลายผู้ได้กรานกฐินแล้ว^{๔๖}

สมทรง ปุณณฤทธิ์ กล่าวว่า ถ้าวรับกฐินแล้วตามกำหนดเวลาจะได้รับอานิสงส์กฐิน ๕ ประการ คือ

๑.เมื่อเดินทางไปไหนไม่ต้องบอกลาภิกษุอื่น

๒.เดินทางไม่ต้องนำไตรจีวรไปครบสำหรับ

๓.ฉันอาหารรวมกลุ่มกันได้

๔.เก็บจีวรไว้ได้หลายตัวโดยไม่ต้องวิกัป คือ ทำให้เป็น ๒เจ้าของ

๕.ผ้าที่เกิดในวัดนั้นเป็นของท่านด้วย คือมีสิทธิ์ได้รับส่วนแบ่ง^{๔๗}

พระมหาปริชา ปริญญาโณ กล่าวว่า อานิสงส์กฐินสำหรับพระภิกษุผู้รับกฐิน ภิกษุผู้รับและอนุโมทนากฐินได้อานิสงส์ ๕ คือ

๑.เทียวไปไม่ต้องบอกลาภิกษุรูปใดรูปหนึ่งหมายถึงภิกษุไปค้างคืนที่ไหนได้โดยไม่ต้องบอกลาภิกษุด้วยกันไม่ต้องอาบัติน้ำ

๒.เอาไตรจีวรไปโดยไม่ต้องครบสำหรับได้

๓.ฉันอาหารเป็นวงล้อมได้เรียกว่าคณะโภชนาโดยไม่ต้องอาบัติน้ำ

๔.เก็บจีวรได้ตามความปรารถนา

๕.ลาภที่เกิดขึ้นให้เป็นของภิกษุผู้จำพรรษาในวัดนั้น ที่ได้กรานกฐินแล้ว^{๔๘}

บุญมี แท่นแก้ว กล่าวว่า การรับกฐินยอมได้อานิสงส์ แก่ภิกษุที่จะอยู่ต่อไปโดยไม่ต้องลาสิกขาเพศ ในพระวินัยระบุไว้ ๕ ประการคือ

๑.พระภิกษุรูปนั้นจะเข้าไปในบ้านได้ไม่จำเป็นต้องบอกลาภิกษุด้วยกัน

๒.พระภิกษุรูปนั้นจะสัญจรไปที่ใด ไม่จำเป็นต้องนำจีวรไปครบสำหรับ

^{๔๖} ส.ธรรมกถึก, ประเพณีโบราณอีสาน, หน้า ๔๑๕.

^{๔๗} สมทรง ปุณณฤทธิ์, วิถีทำบุญบั้งไฟ, (กรุงเทพมหานคร:สายส่งสุขภาพใจ, ๒๕๔๖),

^{๔๘} พระมหาปริชา ปริญญาโณ, ประเพณีโบราณไทยอีสาน, หน้า ๑๕๓.

อธิบายความทั้ง ๕ ประการว่าตามหลักวินัยภิกษุจะเข้าบ้านต้องบอกลากัน จะเดินทางต้องเอาไตรจีวรไปครบชุดเวลาฉันอาหารต้องนั่งเรียงกัน จะล้อมวงกันไม่ได้ จีวรที่เหลือใช้เก็บไว้ได้เพียง ๑๐ วัน ลาภที่เกิดขึ้นต้องได้แก่ภิกษุที่อาวุโสที่บวชนานที่สุด ความผิควินัยจึงได้รับการยกเว้นดังกล่าวเป็นพิเศษ ทั้ง ๕ ประการ จึงเห็นควรยกเว้น

เรื่องอานิสงส์กฐิน ๕ อย่าง ตามบทบัญญัติพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงพุทธานุญาตว่าภิกษุผู้กรานกฐินแล้วจะได้อานิสงส์ ๕ อย่าง คือ

๑. เทียวไปไม่บอกลา
๒. ไม่ต้องถือไตรจีวรไปครบ
๓. ฉันคนโภชนะได้
๔. ทรงอดิเรกจีวรได้ตามต้องการ
- ๕ ภิกษุสงฆ์ได้จีวรขณะนั้น

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะราชครู ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ประเพณีไทย ว่า กฐินแปลตามศัพท์ว่ากรอบไม้สำหรับซึ่งจีวรของพระภิกษุ พิธีการของกฐินมีสองขั้นตอนคือ ผู้ที่ศรัทธานำผ้าไปถวายพระภิกษุเรียกว่าการทอดกฐิน พระภิกษุนำผ้าที่ถวายนำไปตัดเย็บจีวรหรือเป็นเครื่องนุ่งห่มอย่างใดอย่างหนึ่งเสร็จในวันเดียว และทำพิธีอนุโมทนา เรียกว่ากรานกฐิน^{๔๙}

จ.เปริญญ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ประเพณีพิธีมงคลไทยอีสาน ว่าจุลกฐินเป็นกฐินประเภทหนึ่งคือ กฐินที่ต้องการทำความด้วยความริบด่วน หรือเรียกอย่างพื้นเมืองของไทยว่ากฐินแล่น ซึ่งเรียกกันอยู่ในภาคอีสาน กฐินนี้มีผู้ศรัทธามาก ได้บุญมาก^{๕๐}

นิตยา บุญสิงห์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือวัฒนธรรมไทยว่า กฐิน แปลว่ากรอบไม้สำหรับซึ่งผ้า เพื่อทำเป็นจีวรถวายพระภิกษุห่มครองการทอดกฐินเป็นพิธีสำคัญทางพุทธศาสนิกชนที่ถวายหลังวันออกพรรษา^{๕๑}

ธีรานันโท ได้กล่าวไว้ในหนังสือมงคลพิธีไทยว่าพิธีการทอดกฐินนับเป็นการทำบุญใหญ่มีอานิสงส์แรง โดยมากมักจัดงาน ๒ วัน วันต้นตั้งองค์พระกฐิน จะตั้งที่บ้านหรือที่วัดก็ได้พร้อมด้วยญาติมาร่วมอนุโมทนาบุญ วันรุ่งขึ้นนำไปทอดจัดเป็นขบวนแห่แล้วเลี้ยงพระเพลที่วัดส่วนการทอดแล้วแต่เจ้าภาพจะทอดเข้าหรือหลังเพล^{๕๒}

^{๔๙} คณะราชครู ,ประเพณีไทย, หน้า ๖๗.

^{๕๐} จ.เปริญญ, ประเพณีพิธีมงคลไทยอีสาน, (กรุงเทพมหานคร:อำนวยการเว็บพริ้นต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๑๗๐ .

^{๕๑} นิตยา บุญสิงห์, วัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร:พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๐), หน้า ๔๒.

^{๕๒} ธีรานันโท, มงคลพิธีไทย, หน้า ๑๙๓.

ไพฑูรย์ ยิ้มทองได้กล่าวไว้ในหนังสือศาสนพิธีทางพุทธศาสนาว่า พิธีทำบุญทอดกฐินหลังฤดูการออกพรรษาจะมีงานบุญที่ยิ่งใหญ่ เพราะมีกำหนดให้แต่ละวัดจะรับได้เพียงครั้งเดียว และมีกำหนดการทอดเพียงชั่วระยะเวลาเพียง ๑ เดือนเท่านั้น^{๕๓}

ผศ.บรรเทง พาศิณิตถ์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือประเพณีวัฒนธรรมไทย และคติความเชื่อ กฐินเป็นชื่อไม้สะดึงสำหรับกางขึงผ้าเพื่อ กะผ้า ตัดผ้า เย็บผ้า แล้วเอาลาดลงวางทับไปตามแบบ วิธีนี้สะดวกแก่ผู้ยังไม่มีความรู้ชำนาญในการตัด การเย็บ ในสมัยนี้มีผู้ชำนาญไม่ทำเหมือนเมื่อก่อน^{๕๔}

ศิริวรรณ คุ่มไต้ ได้กล่าวไว้ในหนังสือวันและประเพณีสำคัญว่า การทอดกฐินถือว่าเป็นทานพิเศษ จัดเป็นกาลทาน คือทานที่มีระยะเวลาที่กำหนด เนื่องจากการทอดกฐินแยกได้ ๒ ประเภท คือ มหากฐิน คือ การทอดกฐินที่มีเวลามากในการเตรียมผ้ากฐินพร้อมบริวารต่างๆจำนวนมาก จุลกฐินคือการทอดกฐินที่มีเวลาจำกัดเพียง ๑ วัน เท่านั้นและต้องทำทุกอย่างให้เสร็จภายในวันนั้น^{๕๕}

สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้กล่าวไว้ในหนังสือพจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนาว่า กฐินชื่อของพิธีกรรมทางศาสนา คือการถวายผ้าประจำปีแก่พระสงฆ์ที่อยู่จำพรรษารับ ๓ เดือน^{๕๖}

โชติ ศรีสสุวรรณ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ประเพณีสิบสองเดือนว่าผู้ที่นำผ้าไตรจีวรมาถวายพระพุทธเจ้าและสาวกคือนางวิสาขาผู้เป็นมหาอุบาสิกาได้ถวายผ้ากฐินเป็นคนแรก การทำบุญกฐินจึงเกิดขึ้นเป็นประเพณีสืบมาจนถึงวันนี้^{๕๗}

สมชัย ใจดีได้กล่าวไว้ในหนังสือประเพณีและวัฒนธรรมไทยว่าการทอดกฐินคือการนำผ้ากฐินไปวางไว้ต่อหน้าสงฆ์ ซึ่งมีจำนวนอย่างน้อย ๕ รูปโดยมิได้เจาะจงว่าจะถวายภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง การทอดกฐินมีกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ แรม ๑ ค่ำเดือน ๑๑ ไปจนถึงกลางเดือน ๑๒ มีกำหนด ๑ เดือนภายหลังจากออกพรรษาแล้ว^{๕๘}

พระมหาพิเชษฐ์ ธีรวโส(ดอกกรัก)ได้ศึกษางานวิจัยการศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาท ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของพระพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบันว่า กษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงมีความเชื่อเรื่องบาป บุญ คุณโทษ นรกสวรรค์ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาทรงบำเพ็ญราชกุศลนันทนาการเช่นทรงผนวช ทรงถวายผ้าพระกฐินตามราชประเพณีอย่างต่อเนื่อง^{๕๙}

^{๕๓} ไพฑูรย์ ยิ้มทอง,ศาสนพิธีทางพุทธศาสนา,(กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด,๒๕๔๖), ๑๕๖.

^{๕๔} บรรเทง พาศิณิตถ์,ประเพณีวัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ,(กรุงเทพมหานคร:โอเอส.พรินต์ติ้งเฮ้า,๒๕๔๙)หน้า ๔๒.

^{๕๕} ศิริวรรณ คุ่มไต้ ,วันและประเพณีสำคัญ,หน้า๘๗.

^{๕๖} สุชีพ ปุญญานุภาพ, พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา,หน้า๔.

^{๕๗} โชติ ศรีสสุวรรณ,ประเพณีสิบสองเดือน,(กรุงเทพมหานคร:สภาพริกส์ จำกัด),๒๕๕๒.

^{๕๘} สมชัย ใจดี,ประเพณีและวัฒนธรรมไทย,(กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช),๒๕๔๕.

^{๕๙} พระมหาพิเชษฐ์ ธีรวโส(ดอกกรัก)”ศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธปรัชญาเถรวาท ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของพระพุทธศาสนิกชนไทยในปัจจุบัน”,วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,(บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๔),บทคัดย่อ.

พระครูปลัดพิศิษฐ์ เมตตจิตโต (พลขานวพงศ์) ได้ศึกษาวิเคราะห์ประเพณีจุลกฐินของชาวพุทธล้านนา : กรณีศึกษาวัดอนาลโยทิพยาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาวิจัยพบว่าในพระไตรปิฎกไม่มีการกล่าวถึงจุลกฐินโดยตรง แต่มีเรื่องราวในอรรถกถาธรรมบท แห่งขุททกนิกาย ว่า ครั้งหนึ่งใกล้จะสิ้นสุตกฐินกาลแล้วและพระอนุรุทธะมีจีวรอันเก่าขาดมาก พระพุทธเจ้าจึงให้สงฆ์ช่วยกันหาผ้าบังสุกุลแต่ก็ไม่เพียงพอ นางเทพิตาจึงได้เนรมิตผ้าทิพย์มาสมทบให้ ครั้นนั้นก็ได้ช่วยกันทำจีวรอย่างเร่งด่วนเป็นการใหญ่ นี่คือมูลเหตุแห่งจุลกฐินในเวลาต่อมา ส่วนจุลกฐินในล้านนามีตำนานมาจากเมืองเชียงตุง ซึ่งกล่าวถึงที่มาของจุลกฐินคล้ายกันกับเรื่องราวในคัมภีร์อรรถกถา^{๖๐} ประยูร คลายไธโก (๒๕๓๙) ศึกษาพระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษากรณีเปรียบเทียบประเพณีทอดกฐินของพุทธศาสนิกชนในเขตราชภัฏบรณระ จังหวัดกรุงเทพมหานครและอำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์

ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีการทอดกฐินในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยพุทธกาล สมัยก่อนมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวนั้นคือ แสวงหาผ้าจีวรเพื่อนำไปถวายแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เขาขาดแคลน และมีคุณสมบัติที่ครองผ้ากฐิน แต่ปัจจุบันการทอดกฐิน มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยมีการเพิ่มวัตถุประสงค์เข้าอีกอย่างหนึ่ง คือทอดกฐินที่เน้นเพื่อการหาเงินทุนไปใช้ในการพัฒนาวัด วัดในเขตราชภัฏบรณระพบว่าการก่อสร้างโบสถ์ วิหาร ถนน ท่อระบายน้ำส่วนวัดอำเภอนางรองพบว่า นำเงินกฐินไปพัฒนาซื้ออุปกรณ์การศึกษา ช่วยเหลือประชาชนที่ประสบเคราะห์กรรม ลดละเลิกอบายมุข และพัฒนาจิตใจโดยการอบรมวิปัสสนากรรมฐาน

ส่วนความคิดของประชาชนที่มีต่อการทำบุญทอดกฐินพบว่า ส่วนใหญ่จะทำบุญทอดกฐินเพราะมีความเชื่อว่าการทำบุญทอดกฐินมีอานิสงส์มากกว่าการทำบุญอย่างอื่น และเป็นการช่วยอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ส่งเสริมสนับสนุนพระสงฆ์ให้ปฏิบัติตามวินัยและยังเป็นการช่วยสงเคราะห์พัฒนาสังคมในด้านต่างๆอีกด้วย

นอกจากนี้ การทำบุญทอดกฐิน ถือว่าเป็นการทำบุญที่พิเศษกว่าการทำบุญอย่างต่อเนื่องจากการทอดกฐิน จัดเป็นบุญพิเศษเพราะเป็นบุญสังฆทาน และกาลเป็นทาน มีกำหนดเวลาถวายที่จำกัดเพียงหนึ่งเดือน และการให้ทานโดยทั่วไป กล่าวอานิสงส์เฉพาะผู้ถวายหรือผู้ให้เท่านั้น แต่การทอดกฐินกล่าวถึงอานิสงส์ไว้สำหรับผู้รับคือพระภิกษุด้วย^{๖๑}

พระมหาจรัญ การบรรจง (๒๕๔๑). ศึกษาเรื่องสังฆทาน ในทัศนะของชาวพุทธไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาให้ทราบความหมายและลักษณะของสังฆทาน ที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์ในพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องสังฆทานให้ถูกต้องของชาวพุทธในปัจจุบัน และเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการถวายสังฆทานได้ถูกต้อง

^{๖๐} พระครูปลัดพิศิษฐ์ เมตตจิตโต (พลขานวพงศ์). “ศึกษาวิเคราะห์ประเพณีจุลกฐินของชาวพุทธล้านนา: กรณีศึกษาวัดอนาลโยทิพยาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

^{๖๑} ประยูร คลายไธโก, “ศึกษาพระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษากรณีเปรียบเทียบประเพณีทอดกฐินของพุทธศาสนิกชนในเขตราชภัฏบรณระจังหวัดกรุงเทพมหานครและอำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์”, (กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๙), บทคัดย่อ.

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สังฆทานหมายถึง การถวายสิ่งของแก่สงฆ์ โดยผู้ถวายตั้งเจตนาเป็นกลางๆ ไม่เจาะจงภิกษุรูปใดรูปหนึ่งโดยเฉพาะพระพุทธเจ้าทรงยกย่องสังฆทานว่ามีผลและอานิสงส์มากกว่าการถวายทานอื่นๆทุกประเภท เพราะเป็นทานที่ถวายด้วยความเคารพยำเกรงและมุ่งประโยชน์แก่สงฆ์เป็นสำคัญ สังฆทานเป็นวิธีทำความดีประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา มีจุดประสงค์เพื่อกำจัดความโลภ ความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว เพื่อเป็นการบำรุงคณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนา^{๖๒}

วงเดือน ทองเจียว (๒๕๔๕) ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญและวิถีกรรมเกี่ยวกับอุโบสถของชาวพุทธในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญเกี่ยวกับอุโบสถตามหลักการพระพุทธศาสนากับความเชื่อของชาวพุทธในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อศึกษาลักษณะพิธีกรรมและอิทธิพลความเชื่อที่มีต่อพฤติกรรมของชาวพุทธในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี มีความเชื่อเรื่องบุญและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับอุโบสถมีลักษณะผสมผสาน ระหว่างหลักการในพระพุทธศาสนา ลัทธิพราหมณ์และผีซึ่งมีการปฏิบัติมายาวนานจนกลายเป็นวัฒนธรรมชุมชน คำว่าบุญเกี่ยวข้องกับอุโบสถมีลักษณะเกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ มีพลังพิเศษ อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์สามารถลดบันดาลให้ได้รับในสิ่งที่ปรารถนาทั้งในภพปัจจุบันและอนาคต ความเชื่อเรื่องบุญเกี่ยวกับอุโบสถเป็นการแสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การช่วยเหลือ

กันตามบทบาทหน้าที่และจิตสำนึกซึ่งจะช่วยสร้างสรรค์จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรมให้มีความถูกต้อง เหมาะสมและมั่นคงสืบไป^{๖๓}

พระมหาสุพจน์ คำน้อย (๒๕๔๗) การศึกษาวิเคราะห์คำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักคำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญที่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นปัญหากระทบต่อคติความเชื่อของสังคมและกระทบต่อหลักคำสอนเช่นกฎแห่งกรรม และประโยชน์ที่จะพึงมีแก่ปัจเจกบุคคลและสังคม

ดังนั้น การทอดกฐินจึงว่าเป็นการทำบุญที่มีคุณค่าควรส่งเสริมให้มีต่อไป นอกจากจะได้ทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนาและช่วยอนุเคราะห์พระภิกษุได้ปฏิบัติตามวินัยบัญญัติแล้ว ก็ยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย ซึ่งประเพณีการทอดกฐินมีมาแล้วในอดีตจนถึงปัจจุบันและให้ดำรงอยู่ต่อไปในอนาคต^{๖๔}

^{๖๒} พระมหาจรัญ การบรรจง, ศึกษาเรื่องสังฆทานในทัศนะของชาวพุทธไทย. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๔.

^{๖๓} วงเดือน ทองเจียว, ความเชื่อเรื่องบุญและพิธีกรรมเกี่ยวกับอุโบสถของชาวพุทธในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี, (นครปฐม: สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๕), หน้า ๖๕.

^{๖๔} พระมหาสุพจน์ คำน้อย, การศึกษาวิเคราะห์คำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๓๔.

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

